

A teremtésvédelem hete

2010 szeptember 26-október 3.

„Körkép a Földről – körkép az emberiségről”

Segédanyag a „Teremtés Hete” ünnepkörhöz

Kiadja a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa
Szociáletikai Bizottsága

Felelős kiadó: Dr. Bóna Zoltán

Kiadói köszöntő

Kedves Testvérem!

Immáron második alkalommal buzdítjuk gyülekezetünket, intézményeinket és szervezeteinket a *Teremtés Hete* ünnepkör megrendezésére szeptember utolsó és október első vasárnapja, tehát idén szeptember 26. és október 03. között.

Sajnálatos módon nem csak a bibliai buzdítás vagy az emberi felelősségtudat, s nem is csak a természettudósok vészjósló jelentései, elemzései és előrejelzései, hanem a mindennapos tapasztalás is annak elismerésére indíthat bennünket, hogy a Teremtő iránti bizalmunk a teremtés iránti felelősséggel párosulva lesz igazán hiteles.

Az ember sajnálatos gyarlóságát egyebek mellett az is mutatja, hogy a természet szépsége, gazdagon terített asztala, jó illata, tündöklő ragyogása legtöbbször nem indítja arra, hogy mindezért becsülje, óvja és védje Isten teremtet világát. Az embernek katasztrófák kellene ahhoz, hogy elgondolkozzon teremtet felelőségéről, isteni megbízatásáról, szabadságáról és korlátairól.

Bővülködünk a katasztrófákban. Árvizek, belvizek, özönvízszerű felhőszakadások, tűzvészek, szélviharok, perzselő aszályok, szmog és füst próbálják meg az embert közel s távol. Van, akinek mindez még mindig kevés ahhoz, hogy a személyes felelőségét és lehetőségét ebből a szempontból is megítélje. Isten kegyelmes színe előtt állva a hívő ember ezt az önvizsgálatot nem kerülheti el. Ebben segíthet bennünket ebben az esztendőben is a Teremtés Hetének megünneplése és az a kis füzet.

Mindannyiuk figyelmébe ajánlom, hogy a *Hét nap csodája* címet viselő, tavaly kötetadott, nagyobb lélegzetvételi, az évenkénti programnak több évre alapvetést nyújtó füzet honlapunkon <http://www.meot.hu/> olvasható, letölthető, ezen túlmenően papír alakban az Ökumenikus Tanácsnál megrendelhető. Emellett bocsátjuk gyülekezeteink, intézményeink és minden érdeklődő rendelkezésére az idei füzetet benne *tudományos körképpel/körképpel, igehirdetésekkel, egy öt alkalomra szóló gyermekprogramos tematikával és egy nemzetközi rendhagyó istentiszteleti renddel/liturgiával.*

Őszintén reméljük, hogy gyülekezeteink és intézményeink megtalálják annak módját, hogy nevezett héten a Teremtőről, a teremtésről és az emberről gondolkodjanak, beszélgessenek, szimbolikus és művészi eszközökkel az igazságnak, a valóságnak, a fenntarthatóságnak és az elvárhatóságnak az elemeit kutassák. Hogy aggasztó tapasztalataikat a Földről őszinte imádsággal

emeljék az Ég felé. Hogy Istenbe vetett reménységgel érezzék át, hogy a teremtésre, az utánunk jövő generációkra vonatkozó vészterhes hírekkel szemben is szól a Jóhír, az Evangélium, az Isten szeretetének igéje. Szól, hogy megszólítson, hogy megindítson, hogy megváltson és az Ő nagy újjáteremtő tervében munkába állítson.

Dr. Bóna Zoltán
főtitkár

Budapest, 2010. augusztus havában

Ajánlás

"Veszélyben élünk ma! Az ember uralkodik a természetén, mielőtt megtanult volna uralkodni önmagán!" - mondta egykor Albert Schweitzer. Azóta ez a felismerés nem vesztett időszerűségéből. Modern kultúránkra és a mai emberre ez jellemző, hogy képtelen felismerni: a több szabadság és több lehetőség nem korlátlan felhatalmazást jelent a természet ill. a teremtetett világ kisajátítására. Sajnos a rosszul értelmezett szabadságfogalom és nem helyesen megélt szabadságérzés a "bűn" olyan dimenzióit hozták létre, amely messze meghaladja a személyes vétkek, hibák és mulasztások kategóriáit. A bűn szociális, kollektív és kozmikus aspektusairól van szó, amelynek eddig nem ismert dimenzióit ismerhette meg a 20-21. század emberisége. Nemcsak a háborúk és a diktatúrák áldozatairól van szó, hanem arról, hogy a föld energia és vízkészletének korlátlan használata, a biológiai és geológiai egyensúly felbomlása, a globális méreteket öltő fogyasztói életszemlélet és gyakorlat már jelenleg is óriási károkat okozott, de további természeti katasztrófák és tömeges egészségkárosodás veszélyeit vetíti elő. A nagyobb szabadság nagyobb veszélyt eredményezett!

Igen tudjuk, hogy a veszély tudatosítása közben szélsőséges hangok is megjelennek. Ilyen pl. az az *ítéletes prófécia* amely arról szól, hogy a végső ökológiai katasztrófa elkerülhetetlen, csupán az időpont körül van még bizonytalanság. Ezzel szemben viszont jelentkezik a technokrata gondolkodás magabiztos és megnyugtató hangja, amely azzal biztatott, hogy minden problémára van megoldás, így az ökológiai krízisre is. Nem kell kétségbe esni, vagy a természet gyógyítja meg önmagát vagy az ember talál majd megoldást, mint oly sokszor történelme során... csupán a fegyelmezett, önkorlátozó, bibliai fogalommal élve "jól sáfarkodó" szemlélet nem akar meghonosodni...

A keresztyén/keresztény ember viszont tud alternatív megoldást! Nem azért, mert a szélsőségek között mindig az "arany középút" a leghasznosabb, hanem azért, mert hitben kapja Teremtő Urától azt a felismerést, hogy a szabadság és az ebből fakadó felelős élet ajándék - a természethez és a teremtetett világhoz való viszonyulásunk vonatkozásában is! Ennek az ajándéknak a felismerése és tudatosítása történhet az istentisztelet keretében, a liturgia, a meditáció, a hálaadás, a közösségi élet megtapasztalása során - s ennek megéléséhez illetve elmélyítéséhez adhat lelki-spirituális segítséget ez a füzet a Teremtés Hetének gyülekezeti/intézményi rendezvényeihez is. Szívből kívánom, hogy e héten is erősödjünk a krisztusi bizonyágtétel minősített formájában, a környezet-tudatos életforma gyakorlásában nemcsak a magunk és a világ hasznára, de Isten nagyobb dicsőségére is!

Dr. Fazakas Sándor
elnök

MEÖT Szociáletikai Bizottsága

Körkép a Földről – körkép az emberiségről

"...arra igyekezzék mindenki, hogy józanul gondolkozzék az Istentől kapott hit mértéke szerint"

(Róm 12,3)

"...A végtelen Univerzum egyik kis planétájának egén azonban sütött a Nap. A vulkánok szén-dioxidot és gőzt leheltek ki. Atmoszféra képződött. Az atmoszférikus üvegház védelme alatt összegyűlt tócsában önszaporító élet támadt. A Nap fényesedett ugyan, de sziklák mállása, korallok építkezése véletlenül épp olyan ütemben képezte a mészkövet, hogy az erősödő nap-sütést a szén-dioxid kivonása által ellensúlyozni tudta a légköri hővesztés. Eközben a hőmérséklet nemigen változott. Vulkánkitörések, gyorsan növekvő növényfajok elterjedése történetesen (de véletlenül) jól jött össze, de ez éppoly meglepő, mintha valakinek egy éven át minden héten ötös találatok lennének a lottón. Földünkön már vagy hárommilliárd éve tart a szerencsés találatok sorozata." (Marx György, [1])

Bevezetés

A Föld Bolygó Nemzetközi Éve (International Year of Planet Earth 2007-2009) három évéből 2008 tematikus ENSZ-év volt, amely jó alkalmat kínált a legfontosabb globális környezeti problémák áttekintésére. A számos program egyikeként a hazai Biblia Évével közös konferenciát is szerveztünk. E rendezvény (Föld és Ég, Sopron, 2008. október 17-20., [2, 3]) az igazi tudomány és az igazi vallások kapcsolatát egymás értékeinek kölcsönös elismerésében, azaz szövetségi viszonyban határozta meg. A tudomány elég jó válaszokat képes adni arra, hogy hogyan működik a természet (lásd a Marx György-idézetet), de a "végső miért"-ekre már nem illetékes. A mértéktartó, önnön határait beismerő tudomány állításait a vallásos emberek, az egyházak nyugodt lelkiismerettel elfogadhatják. Ebből a megfontolásból ajánljuk a 2010. évi Teremtés Hete számára továbbgondolásra a Földév tíz témakörében összegyűjtött ismeretsokrot.

A tíz témakör (a felszín alatti vizek, a természeti katasztrófák, a Föld és egészség, az éghajlatváltozás, az energia-és nyersanyagkincs, az óriásvárosok, a Föld mélye, az óceánok, a talaj, valamint a Föld és élet) legfontosabb tudnivalóit már korábban összefoglaltuk [4, 5, 6, 7]. Ebben a cikkben a megállapításokat a kapcsolódó környezeti problémák súlyossága szerint soroljuk fel, hozzáfűzve saját megjegyzéseinket.

Sorrendünk lényegében egybevág annak a – Földévtől független – megközelítésnek az eredményével, amely szerint a legalapvetőbb feltétel az energia, hiszen az időegység alatt elérhető energia mennyisége alapvetően behatárolja mindenféle emberi tevékenység lehetőségeit [8]. A víz "csak" a második legalapvetőbb tényező, hiszen energia nélkül minden, még a vízfelhasználás is korlátozva van. Az energia és a víz együttes alapfeltételeit jelentik az élelmiszertermelésnek, azaz a talaj hasznosításának. Az összes további tényező csak ezután következhet, hiszen ha nincs elegendő energia, víz és élelmiszer (talaj), akkor értelmetlen bármiféle környezeti kérdéstről beszélni.

Körkép a Földről

A Föld energia- és nyersanyagkincse. A legsúlyosabb probléma szerintünk az, hogy az évmilliárdok alatt elraktározott napenergia-konzervek (az ún. "fosszilis" energiák) könnyebben kitermelhető felét az emberiség lényegében két évszázad alatt felélte. Vannak tervek arra, hogy a jövőben a természeti folyamatok megcsapolt energiáiból (az ún. "megújuló" energiákból) látja el az emberiség magát, de az ismert "megújuló" energiafajták területi energiasűrűsége olyan kicsi, hogy a maival összemérhető igényeket véleményünk szerint nem lehet ezekből kielégíteni. Ha pedig valamilyen felfedezésnek köszönhetően mégis sikerülne megtermelni a mai szint fenntartásához szükséges energiát (például magfűzió révén), a természet-átalakítás (azaz a természetpusztítás) intenzitása még tovább fokozódna. Hasonló a helyzet néhány, napjainkban nélkülözhetetlen nyersanyag, ércek, talajjavító- és ásványi anyag esetén is. Nyersanyagból éppen az informatika és a napenergia-hasznosításban kulcsfontosságú ritkaföldfémek terén alakulhat ki nyomasztó hiány.

Felszín alatti vízkészlet. Globális vízhiány felszíni vizekből nem lesz, időbeli- és térbeli egyenetlenségek pedig ma is vannak. A legjelentősebb ivóvíz-tartalékokat a még tiszta felszín alatti vizek képezik, és ezt a vízkészletet az emberiség globálisan sokkal nagyobb ütemben fogyasztja és szennyezi, mint ahogyan az természetes úton pótlódik. Lehet ugyan a szennyezett vagy a sós vizet tisztítani, de ez igen energiaigényes folyamat.

Talaj. A talaj, a szilárd Föld legkülső burka ("bőre"), közvetlen kapcsolatban van emberi élettel és meghatározója az életminőségnek is. A talaj táplálékot biztosít a növényvilág számára, és szintere a mezőgazdasági termelésnek. Nélküle a Föld kopár lenne, mint a többi bolygó. A milliárdnyi

talajlakó mikroorganizmus alapvető szerepet játszik a szerves anyagok lebontásában, a légköri nitrogén megkötésében, alapvető biokémiai folyamatok véghezvitelében. Az emberiség egyre inkább szűkében van a termőterületeknek, amihez hozzájárul az is, hogy a természeti és emberi hatásra bekövetkező környezeti változások sokszor talajpusztulással járnak. (Magyarországon naponta 16 hektárral csökken a termőföld-terület!). A Föld valószínűleg képes ugyan ellátni a 2040-re várható kb. 9 milliárd embert, de az ökoszisztémák és a biodiverzitás feláldozásával, ráadásul úgy, hogy nem (vagy alig) marad hely biomassza-termelés számára.

Föld és Élet. Az élet, a földi bioszféra léte teszi egyedivé a Földet, és ez a tényező tekinthető a leglényegesebb különbségnek a Föld és a Naprendszer többi bolygója között. Az élet és a bioszféra fejlődése mintegy 4,2 milliárd éve kezdődött, de az élet mintegy 2,7 milliárd éve vált olyan tényezővé, ami közvetlenül hat az atmoszférára, az óceánokra és a litoszférára. A földi élet sokszínűsége hosszú evolúciós folyamat eredménye. A földi környezetek változásainak és az élővilág evolúciójának bizonyítéka a kőzetekbe zárt ősmaradványok rendkívüli változatossága. A Biodiverzitás nemzetközi Éve (2010-ben tematikus ENSZ év) szerint ötven faj pusztul ki naponta, míg egy új faj születése évezredekben mérhető.

Éghajlatváltozások. A nemzetközi és a hazai sajtó, valamint a politikai döntéshozók túlnyomó része szerint az emberiség számára a globális felmelegedés jelenti a legsúlyosabb környezeti problémát, amelynek a széndioxid-kibocsátás csökkentése a javallt ellenszere.

Ugyanakkor egyáltalán nem biztos, hogy az éghajlatváltozásért kizárólag az emberi eredetű széndioxid-kibocsátás lenne a felelős. (*"Ma még tudományos vita tárgya, hogy a klímaváltozás milyen részben emberi tevékenység és milyen részben természetes folyamatok eredménye"* (Pálinkás József, [9]). A múltban tapasztalt éghajlatváltozásokat (és teljes vagy jelentős mértékben a mostanit is) több természeti tényező: a naptevékenység változása, a galaktikus kozmikus sugárzás, az óceáni áramlási rendszerek, a Föld-felszín változásai, és több más természeti tényező, illetve azok kölcsönhatása is okozhatták. A több tízezer éves léptékű, periodikus éghajlatváltozást például a Föld pályaelemeinek változása idézi elő. A mért adatok szerint még az sem biztos, hogy a melegedés a következő években egyáltalán folytatódik-e.

Az éghajlatkutatás paradigmaválság felé sodródik [10]. Hogy lesz-e ebből a válságból paradigmaváltás, vagy az összes új felvetés (például, hogy a CO₂-kibocsátásnak az égvilágon semmi köze nincs a hőmérséklet alaku-

lásához, [11]) hibásnak bizonyul-e, ezt ma még nem lehet tudni. Az biztos, hogy izgalmas tudományos fejlemények várhatók.

Kétségtelen ugyanakkor, hogy a jövőben – mint ahogyan a múltban is volt – az éghajlatváltozás erősen befolyásolja az emberiséget. A legutóbbi tízezerévi évet átfogó természetes éghajlatváltozásra és azok következményeire Prohászka Ottokár már 1902-ben figyelmeztetett. *"...Az egyes vidékek sorvadásáról, minnek következtében a lápos vidékből erdős, az erdős vidékből pusztasággá s abból sivatag lesz, már megemlékeztem; a Szahara, Arábia, Ázsiának Arábiától északkeletre nyúló tartományai, Görögország, Olaszország és Spanyolország szolgálnak az újkorban az elszáradásnak szomorú példáiul. Az égöveknek ilyetén változása tagadhatatlan tény..."* ([12]).

Természeti katasztrófák. A természeti katasztrófák között biológiai, hidrometeorológiai (árvíz, nagy erejű vihar, hőmérsékleti szélsőség) és geológiai-geofizikai jellegű (földcsuszamlás, vulkánkitörés, földrengés, geomágneses vihar, stb.) katasztrófákról szokás beszélni. Egy sziklaomlás helyi katasztrófa, a cunami regionális is lehet; egy kisbolygó-becsapódás vagy egy hatalmas vulkánkitörés ("szupervulkán"-kitörés) globális eseménynek számít, sőt az egész emberiség kipusztulásához is vezethet. Az összes felsorolt jelenség valójában a természet működésének velejárója! Különösen gyakori nézet, hogy a katasztrófákat az éghajlatváltozás okozza. A vezető viszontbiztosítók szerint (ahol a természeti károkat megtérítő biztosítók kötnek biztosítást) ugyanakkor a környezeti feltételek változása nem, vagy csak igen csak elhanyagolható szerepet játszik a természeti katasztrófák számának növekedésében. Azt ugyanis elsősorban az emberiség önmaga okozza: népesség- és fogyasztásnövekedése, egyre veszélyesebb helyekre koncentrálódása és más hasonló folyamatok következtében. A 2010-es felszólalcai árvízvet például lényegében az ártéri területek feltöltése okozta.

Óriásvárosok. 1950-ben a világ lakosságának még csak 30%-a élt városokban. 2007-ben már 3,3 milliárd ember - a Föld lakóinak több mint fele - volt város lakó. 2030-ra az arány elérheti a 60%-ot. Óriásvárosnak ("megacity"-nek) az öt milliósnál nagyobb lélekszámú településeket nevezik. Az óriásvárosok növekvő területi igényének kielégítése területi, mélységi és magassági korlátokba ütközik, és megfordíthatatlan környezeti változást eredményez. Az óriásvárosok számának és lakosságának növekedése megállíthatatlannak látszik, ami sok jövőbeni a természeti katasztrófa lehetőségét vetíti előre.

Föld és egészség. Az emberi fajnak a földi környezet a természetes élőhelye. Ennek ellenére helyenként a természeti környezet is káros lehet az emberi egészségre (nem beszélve az ember tevékenysége által létrehozott környezetről). A mélyből például radon áramolhat fel, a talajvizekben arzén lehet, a levegőben pedig por. Másutt egyes nyomelemek (például fluor, szelén) hiánya okoz egészségkárosodást. Jobb orvos-geológus együttműködéssel hárommilliárd ember egészségén lehetne javítani!

A Föld mélye. A jelenlegi Földfelszín egy hosszú fejlődéstörténet pillanatnyi állomása. A földfelszín állandó, de eltérő időléptékű változásai közvetlen hatással vannak az élet feltételeinek alakulására. Figyelemre méltó, hogy az emberiség egy nagyságrenddel több üledéket mozgat meg, mint a természeti folyamatok összessége a Föld felszínén! Miközben az ember éghajlat-alakító hatását készpénznek vesszük, az emberről, mint geológiai hatótényezőről nem veszünk tudomást.

Óceánok. A földfelszín kétharmadát borító óceánok mélyéről alighanem kevesebb ismeret gyűlt össze, mint a világűr Földhöz közelebbi részeiről. Az óceáni medencéket átható egységes nagy szállítószalag éghajlat-módosító hatása mintegy negyedszázada ismert csak. Az óceán-közepi hátságokban lévő forró, szulfidokkal és fémekkel teli folyadékról egyáltalán nem gondolnánk, hogy ott virágzó életkörülmények lennének. Határozottan kijelenthető azonban, hogy a mélytengeri biomasz-koncentráció éppen a hasadékok környékén a legnagyobb. E felfedezés biológiai alapfelismerésnek számít. Újfajta nyersanyag-lelőhelyeket és beláthatatlan környezeti kockázatokat is feltártak (például a gázhidráttal összefüggésben). Az biztos, hogy az óceánkutatás számos tudományos megglepetést tartogat.

Körkép az emberiségről

Láthatjuk, hogy a talaj/termőföld, a felszín alatti vizek, a nyersanyagok és az energia sérülékenységének és szűkösségének a kérdését előbbre soroltuk, mint a közgondolkodásban legfőbb veszélyként tudatosult éghajlatváltozást, a "globális felmelegedést". Ennek az az oka, hogy a Föld kincsei (elsősorban a fosszilis energia, a felszínalatti víz, a talaj és egyes nyersanyagok), – a túlzó és egyre növekvő igénybevétel miatt – közel vannak a kimerüléshez. Ez az alaphelyzet épp oly nyomasztó lenne akkor is, ha a Földön történetesen most nem felmelegedés, hanem – mint ahogyan 1940-1975 között is volt – lehülés lenne. A legjelentősebb globális környezeti problémákat a túlnépesedés és a túlfogyasztás, alapvetően a fogyasztói társadalom eluralkodása okozza.

A problémát, miszerint a népesedés lehetőségeivel szemben a Föld erőforrásai nem végtelenek, először Thomas Malthus fogalmazta meg 1798-ban. A Föld véges forrás- és nyelő-kapacitása, mint a növekedés határa, a Római Klub munkáiban is szerepelt [13]. A Föld Bolygó Nemzetközi Éve nézőpontja tematikusan árnyaltabb: a jelenlegi föld- és környezettudományi ismereteken alapul.

Hogyan tovább?

A diagnózisból egyenesen következik a gyógy mód: energia-, anyag- és vizektakarékosság, a talaj kímélése, természetközeli életmód, valamint – mind ezeknek érdekében – a globális fogyasztói társadalom, egyáltalán a fogyasztói szemlélet visszaszorítása lenne szükséges. Az igazi megoldást Al Gore Kellemetlen igazság című (a társ-békedíjas IPCC-jelentéshez hasonlóan több szakmai hibát tartalmazó, de jó szándékú) könyve is feszegeti, de a lényeg a magyar kiadásából (bizonyíthatóan nem véletlenül) kimaradt: *"Rajtunk múlik, hogy – a demokráciával és istenadta képességünkkel élve – megvitatjuk-e egymással, milyen jövőt akarunk és hogy erkölcsi választássá tegyük azt a kérdést, hogy megváltoztassuk-e vezérlő elveinket és viselkedésünket, mert ha így folytatjuk, gyermekeinkre és unokáinkra és az egész emberiségre egy értéksökkenet, lepusztult és ellenséges bolygót hagyunk hátra."* [14]

Magyarországon a 2003-ban indult VAHAVA-projekt – a világban még uralkodó nézetnek megfelelően – kizárólag az éghajlatváltozásra figyelt [15]. Amíg a világ döntéshozói egyetlen környezeti paraméterre (a széndioxid-kibocsátásra) koncentrálnak, garantált, hogy el sem jutnak a probléma felismeréséig [16]. Végeredményben ez a koppenhágai klímacsúcs kudarcának is a magyarázata. Biztató reménység volt idehaza a Magyar Katolikus Püspöki Kar 2008. évi körlevele [17], annak ellenére, hogy lényegében ez is csak az éghajlatváltozást állította középpontba [18].

Vajon van-e alapja a pesszimizmusnak? Sajnos igen, de van remény. A Nemzetközi Geodéziai és Geofizikai Unió magyar származású ausztrál elnöke, Tom Beer (Beer Tamás) arra a kérdésre, hogy miért ennyire életvidám, 2009-ben a következőt válaszolta. *"Azért vagyok optimista, mert bár 200 éve, Thomas Malthus munkássága óta tudjuk, hogy a népesedés lehetőségeivel szemben a Föld erőforrásai nem végtelenek, mindeddig nem következett be a megjósolt katasztrófa. Azért nem, mert a tudomány és a technika mindig talált valami trükköt. Száz éve például olajat találtunk. Őszintén remélem, hogy a tudomány és a technika most is meg fogja találni a szükséges válaszokat."* [19] Óhatatlanul ide kíváncsoznak Az ember tragédiájából az Úr szavai: *"Mondottam, ember: küzdj és bizva bízzál!"* [20].

Konkrét teendők

"...arra igyekezzék mindenki, hogy józanul gondolkozzék" (Róm 12, 3) és ne üljön fel a médiából özönlő divatos nézeteknek. Helyesen lássuk a globális környezeti problémákat, s ezekkel összefüggésben Magyarország – összességében irigyelt – helyzetét. Vegyük észre, hogy hazánk természeti kincsei jelentősen felértékelődtek. Meglévő természeti kincseinkkel kell okosan, takarékosan gazdálkodni. Akár Kálvin több mint négy és fél évszázados gondolata is lehetne a vezérfonal: *"Ha valaki tulajdonosa egy darabka földnek, úgy kell a gyümölcsöt leszüretelnie, hogy a föld ne károsodjék... Ha mindenki így tesz, senki sem fog mértéktelenül élni, és nem fogja tönkretenni helytelen használat által azt, amit az Úr megőrizni kíván"* [21].

Érdeemes továbbá mindenkinek megismernie a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia körlevelét a teremtett világ védelméről, valamint a környezeti kérdésekről szóló egyéb egyházi és tudományos ismeretterjesztő dokumentumokat. Mindezekről vitákat kellene rendezni – ökumenikus együttműködésben –, majd ezek alapján célszerű lenne összegezni az egyházak és az egyszerű emberek lehetőségeit, teendőit a globális környezeti veszélyeztetettséggel és a hazai tennivalókkal összefüggésben.

A Teremtés Hete jó alkalmat fog nyújtani ezekhez a vitákhoz. Meggyőződésünk, hogy a párbeszéd és az integráció jelenti a legígéretesebb utat a természettudományos és a vallásos világszemlélet egymást kiegészítő jellegének felismeréséhez.

Szarka László
MTA Geodéziai
és Geofizikai Kutatóintézet
Sopron

Brezsnyánszky Károly
Magyar Állami
Földtani Intézet
Budapest

Irodalom

[1] Marx György 1997: Lakható-e a Föld? Magyar Tudomány, 42, 10, 1233-1243

[2] Föld és Ég: Tudomány és Hit. Konferencia-kötet. (Szerk: Unger Z.), Hantken Kiadó, Budapest, 146 oldal, 2009, ISBN 978-963-87436-6-4

[3] Dudich E., Szarka L. 2009: Earth And Heaven - Geology And Theology. Sopron (Hungary), 16-18 October, 2008: A Conference Report. Planet Earth Lisbon, UNESCO-IUGS, Lisbon, 61. old.,
<http://www.yearofplanetearth.org/content/downloads/PlanetBook.pdf>

[4] Brezsnyánszky K. 2008: A jövőnkről szól "A Föld Bolygó Nemzetközi Éve". - Természet Világa 2008/139. II. különszám, 2-4.

<http://www.termeszettvilaga.hu/szamok/kulonszamok/k0802/brezsny.html>

- [5] Brezsnányzky K., Szarka L. 2008: Földtudományok az emberiség szolgálatában. A Föld Bolygó Nemzetközi Éve. Magyar Tudomány 2008/53. 1227-1237.
<http://www.matud.iif.hu/08okt/08.html>
- [6] GEO-FIFIKA: Földtudományi ismeretterjesztő füzet sorozat 1-12. (Szerk: Szarka L.), MTA Geodéziai Geofizikai Intézet, Sopron, 2008, www.foldev.hu/geofifika-htm
- [7] Szarka L. 2008: Globális kihívások "A Föld Bolygó Nemzetközi Éve" tükrében. In: Gömbös E. (szerk.) Globális kihívások, Millenniumi Fejlesztési Célok és Magyarország: ENSZ-Akadémia 2008. Budapest, Magyar ENSZ Társaság, 21-34.
http://www.menszt.hu/a_tarsasagrol/ensz_akademia_2008/ensz_akademia_2008_programja/szarka_laszlo_eloadasa
- [8] Smalley R. 2003: "Top Ten Problems of Humanity for Next 50 Years", Professor R. E. Smalley, Energy & NanoTechnology Conference, Rice University, May 3, 2003.
- [9] Pálkás J. 2010: Konferencia-nyitó beszéd (Ma és Holnap, 2010. március 10.),
http://www.mta.hu/index.php?id=634&no_cache=1&backPid=417&tt_news=120856&cHash=0c4575f3f0
- [10] Szarka L. 2010: Mozaikok az éghajlatkutatáshoz. Magyar Tudomány 2010. május, 609. oldal. <http://www.matud.iif.hu/2010/05/13.htm>
- [11] Miskolczi F. 2007: Greenhouse effect in semi-transparent planetary atmospheres, Időjárás 111, 1-40.
http://www.met.hu/doc/idojaras/vol111001_01.pdf
- [12] Prohászka Ottokár, 1906: Föld és Ég. Buzárovits Gusztáv Kiadója, Esztergom
- [13] Meadows D. H., Meadows D. L., Randers J., Behres W. W. : The Limits to Growth. Universe Books, New York, 1972. 23. I.
- [14] Gore Al 2007: Kellemetlen igazság. Göncöl Kiadó
- [15] Vahava-projekt. <http://hu.wikipedia.org/wiki/Vahava-projekt>
- [16] Brezsnányzky K., Szarka L. 2010: A Föld Bolygó Nemzetközi Éve Nézőpontja. Klímabarát Hírlevél, 2010. Április, <http://Klimabarar.Hu/Node/205>
- [17] FELELŐSSÉGÜNK A TEREMTETT VILÁGÉRT "Minden általa és érte teremtett..." (Kol 1,16) A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia körlevele a teremtett világ védelméről. (2008) <http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=209>
- [18] Szarka L., Brezsnányzky K., Ádám J: Körkép a Földről. Környezeti kérdések, földtudományi szemmel. Teológiai Szemle. 2010. szeptember (megjelenőben)
- [19] A Nemzetközi Geodéziai és Geofizikai Unió magyar-ausztrál elnöke. (Készítette: Szarka L.) Természet Világa, 2009. december, 530-531,
<http://www.termeszetvilaga.hu/szamok/tv2009/tv0912/szarka.html>
- [20] Madách Imre: Az ember tragédiája
- [21] Kálvin János a Móz I. 2:15-ről

Isten jósága és az ember feladata¹

Textus: 1Mózes 2,4b-9(10-14)15

1. Amit a textusról tudni kell - exegetikai/ kortörténeti megértés

Dr. Lenkeyné dr. Semsey Klára professzorasszony egyik könyvének címe: "Az exegézistől a prédikációig". Érdemes ezt komolyan venni. Az egyetlen helyes kiindulópont a textus tanulmányozása, tőlünk telhető alapossággal. Félő, hogy aki nem innen indul ki, nem oda érkezik meg, ahova a textus akar vezetni. Mi a legtisztábban a bibliai kijelentésből ismerhetjük meg Istent. Ehhez ad segítséget Isten Lelke: "Amikor eljön ő, az igazság lelke, elvezet titeket a teljes igazságra, mert nem önmagától szól, hanem azokat mondja, amiket hall... mert az enyémből merít, és azt jelenti ki nektek" (Jn 16,13-14). Az Isten Igéjével való foglalkozást, az imádságos szívvel végzett munkát senki és semmi nem pótolhatja.

De az Igéről szóló tudnivalók elsorolása még nem prédikáció. A tele éléskamra még nem ebéd. Az exegézistől a prédikációig vezető utat az ige-hirdetőnek kell megtennie. Vannak olyan ismeretek is, amelyek szükségesek ugyan az Ige megértéséhez, de nincs helyük a prédikációban. Például, nem kell héber vagy görög igealakokról szólni, bármennyire szükségesek ezek az Ige megértése szempontjából. Vagy ha elmondjuk a kortörténeti hátteret, az még nem prédikáció. Ezek szükségesek, mint előtanulmányok. Sok fél-reértéstől is megmentenek. De ez magában véve még nem az üdvösség beszéde.

A bibliai teremtéstörténetről valóban meglehetősen sokat kell tudni ahhoz, hogy prédikálhassunk róla. Tudni kell, hogy a Biblia elején két teremtéstörténet található: 1Móz 1,1-2,4 és 1Móz 2,4b-25. Egyik a Papi iratból, másik a Jahvista forrásból származik. Vannak köztük különbségek. Más a hátterük. A Papi író évszázadok alatt összegyűlt papi ismereteket tartalmaz. A háttérben a nagy folyamok áradási területén élt nép szemlélete áll: élet csak akkor lehetséges, ha elvonult az ár, és kiszáradt a föld.

A Jahvista forrás a pusztai népek szemléletét tükrözi: az élethez víz kell. Az egyik olyannak látja a világot, mint egy hatalmas piramist, amelynek a csúcsán van az ember. A másik egy kisebb kör közepén látja az embert. Az ember ott van a kertben. Azonban sokkal fontosabbak az egyezések, a hasonlóságok. A világot és az embert Isten teremti. Az 1Móz 1-ben az Isten szava által történik, az 1Móz 2-ben pedig munka által: Isten kertet ültet, majd a fazekas módján földből gyúrja az embert. Az 1Móz 1 szerint az embernek

¹Igetanulmány Szentháromság után 15. vasárnap (2008. augusztus 31). Megjelent: Igazság és Élet 3/2008, 56–59. (Lásd még: <http://www.lelkesztovabbkepzo.hu>)

uralkodnia kell a földön. Ez nem kényuralmat jelent, hanem kultúrát, első-sorban agrikultúrát.

Az 1Móz 2 szerint az embernek művelnie és őriznie kell a kertet. Annak, aki a bibliai teremtéstörténeteket tanulmányozza, ismernie kell az ezeknél régebbi ókori keleti teremtéstörténeteket. Tudnia kell, hogy ezekből mit vett át a Biblia, és mi az, amit nem vett át, nem fogadott el. Csak így lehet megállapítani, hogy mi a bibliai specifikum: mi az, ami a Bibliában magasabb értelmet nyert.

2. A perikópa megértése - teológiai összefüggések feltárása

A bibliai szöveg jobb megértése a teológiai tartalom megértésében, a belénk rögződött félreértések feltárásában is segít. Így pl. az első teremtés-történet még nem a Szentlélek, amellyel Isten a bírakat és a prófétákat megajándékozta, amely Jézusra kitöltetett, és amely az első pünkösöd alkalmával a hívekre kiáradt. Itt a "lélek" szó még a szó alapértelmében áll. Isten szele hatalmas szél, amely kiszárította a vizeket. A második teremtéstörténet nem páráról beszél, hanem bővizű forrásról vagy talajvízről, amely feltört a föld mélyéből.

Az ókori keleti ember nemcsak égi óceánról beszélt, hanem földalatti óceánról is. Éppenúgy az a lélek, amelyet Isten az emberbe lehelt, még csak a földi életet ajándékozta, nem az örök életet. Az örök élet nem magától értendő, természetes ajándék. Nagyon fontos tudni azt, hogy a Biblia itt nem arról beszél, hogy az ember két részből áll: testből és lélekből. Így a görög filozófusok gondolkoztak, akik azt tanították, hogy a test magában véve rossz, a lélek pedig jó. De a halál alkalmával a lélek kiszabadul a test börtönéből, és mint valami madár, felszáll az istenek közé a mennyei világba. Ezt az egyiptomi teológia már sokkal korábban is tanította. Ez azt a látzatot kelti, mintha csak a test lenne bűnös, gyarló és halandó, a lélek pedig jó; mintha lenne az embernek olyan része is, amely magában is halhatatlan és nem szorulna Jézus Krisztus kereszthalálára. Nagyon világosan tudni kell, hogy az ember a maga erejéből nem juthat üdvösségre. A Biblia szerint az ember test és lélek együtt. A test is Isten ajándéka. De az egyszeri születés nem elég. Akkor üdvözülni az ember, akkor lesz része a feltámadásban, ha a Lélek által újjászületett. A Jahvista forrás egyszerű bizonyoságtételében külön is figyelniünk kell arra, hogy bár az állatok is élőlények, mint az ember, mégis csak az emberbe lehelte bele az Úr a saját leheletét. Ez arra mutat, hogy az embert többre rendelte Isten: arra, hogy Vele személyes kapcsolata legyen.

3. Prédikációvázlat

A bibliai teremtéstörténet Isten kijelentéséhez tartozik. Megismerhetjük belőle Istent: Isten jóságát és Isten hatalmát egyaránt. Hasonlóképpen megismerhetjük az embert is: azt, hogy mi a feladatunk ebben a világban.

1. Isten jóságát gazdagon megismerhetjük ebből az Igéből

Mielőtt az embert teremtette, milyen gondosan teremtett helyet, megélhetési lehetőséget az embernek! Először egy kertet ültet, mégpedig bővizű kertet. A pusztában élő ember ezt nagyon nagy ajándéknak tartja. Hiszen a puszta növényzete, az *"észeb hasszáde"* sokkal értéktelenebb, mint az, ami egy jól öntözött kertben terem. A mezei növények az esőtől függenek. Ha nincs eső, hamar elszáradnak, a forró napon pedig megperzselődnek. A kert viszont állandóan kap vizet, itt állandó a termés. Isten sokféle fát sarjasztott a kertben. Sőt, a 10-14. versek szerint az Éden-kertben fakadt forrás annyira bővizű, hogy négy ágra szakad, négy nagy folyó lesz belőle. Ezek közül csak a Tigris (bibliai neve Hiddekel) és az Eufráteszt ismerjük. A másik kettőt nem tudjuk meghatározni. Meg kell elégednünk azzal, hogy Éden-kert a Tigris és az Eufrátesz forrásvidékén képzelhető el. A teológiai mondanivaló az, hogy a négy folyam a föld négy táján található vizeket jelenti. Mindenütt Isten gondoskodik vízről. A Biblia korában élt embereknek másféle ismeretei voltak a föld földrajzáról, mint a mai embernek.

2. Az ember feladata és felelőssége a világban

Az embernek Isten akarata szerint művelnie és őriznie kell a kertet. Nagy tévedés lenne azt gondolni, hogy az ember az Éden-kertben, vagy akár Isten országában csak evéssel, ivással, semmittevéssel tölti az idejét. Az embernek feladata van: művelnie kell a kertet.

Itt nagy különbség van a Biblián kívüli teremtéstörténetek és a bibliai teremtéstörténet között. Ott természetesen sok istenről beszéltek: magasabbrendű (égi) és alacsonyabbrendű (földi) istenekről. Az égi istenek először maguk művelték a földet. De belefáradtak a munkába, és az alacsonyabbrendű istenekre bízta a földművelést. De ezek is megunták a nehéz munkát és zúgolódni kezdtek. Ekkor találták ki, hogy embert kell teremteni. Az embernek azért kell művelnie a földet, hogy áldozatokat mutathasson be, eledelt tegyen az istenek asztalára. Az áldozat az istenek táplálására való.

A Biblia szerint azonban Istennek nincs szüksége táplálékra (Zsolt 50,7-15). Nem Isten él belőlünk, hanem mi élünk Istenből, Isten gazdag ajándékaiból. Azt láthatjuk, hogy az az Isten, Aki a Bibliában kijelentette magát, sokkal-sokkal nagyobb és jobb, mint amilyenek az ember elképzelte. Ő állandóan ajándékozó Isten. Nemcsak egyes ritka és kivételes alkalmakon ajándékoz valamit az embernek, hanem állandóan, sokszor anélkül is, hogy észrevennénk.

A kertet nemcsak művelni kell, hanem őrizni is. Emögött az a háttér, hogy a pusztában feltörő víz, az oázis olyan érték, amelyet őrizni kell. Ha bármilyen mezei vad beleszabadulna, nagy kárt tudna tenni (Ézs 7,5-7). Sőt az

oázist emberektől is védeni kell: ne foglalják el a pusztában kóborló harcos törzsek.

A mai embernek ezen a téren sok mondanivalója van. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt, amit tudósok, természetvédők és politikusok tanítanak. Szó esik a termőföldet, a vizeket és a levegőt fenyegető veszélyekről. Hatalmas erdőket termelnek ki a gyors haszonért, sok értékes állatfajta pusztul el. Már évtizedekkel ezelőtt azt írta egy angol mélytenger-kutató tudós, hogy a tengerek élővilága már negyven százalékban elpusztult. Ha az egész elpusztulna, azt az ember sem sokkal élné túl. A tudósok arra figyelmeztetnek bennünket, hogy meg kell fékezni az ipar, különösen a hadiipar működését. Nem szabad akadálytalanul akármennyi vegyszert használni, mert a föld fogyasztásra alkalmatlan termést fog hozni, a vizek káros anyagokkal telnek meg, sőt a levegő is ártalmassá válik. Gondoljunk csak a nagyvárosok levegőjére! Már a XX. század végén is hallhattunk egy megdöbbentő előadást a szilveszteri műsorban. Feltették a kérdést: mit viszünk át a XXI. századba? Többek között az volt a válasz, hogy háromezer illegális személerakót. Mára ez a szám ijesztően megnőtt. Patakok partján, erdők szélén, falvak határában éjszaka megjelenik néhány pótkocsis teherautó, és lerak egy csomó szemetet. Akik ezt teszik, gondosan vigyáznak arra, hogy a szemét eredete ne derüljön ki, ne lehessen felelősségre vonni senkit. Joggal kérdezhetjük: hol van itt a hazaszeretet? Aki ilyet tesz, nem érez felelősséget hazája földjéért, vizeiért és az itt lakó emberek egészségéért. A példákat még hosszan lehetne sorolni.

3. Isten uralkodik!

Igaz amit a tudósok, természetvédők, politikusok tanítanak az embert és környezetét fenyegető veszélyekről. Az is igaz, hogy felelősséggel tartozunk utódainkért is: nem szabad tönkretennünk gyermekeink és unokáink életét.

Az egyháznak azonban van még ennél is fontosabb mondanivalója: Isten színe előtt is felelősek vagyunk. A kert az Istené, és a benne élő ember is Istené. Nem úgy van, hogy a kertben az ember mindenkitől független úr, azt tesz, amit akar, akár tönkre is tehet mindent. Isten színe előtt felelősek vagyunk azért, amit teszünk. Ő kéri számon, hogy mit teszünk a ránk bízott világgal és a benne élő emberekkel. A kertben Isten parancsol, és Isten tilt. Ő mondja meg, hogy mit tegyünk a kertben: műveljük és őrizzük. Ő tiltja meg azt, hogy együnk a jó és gonosz tudásának fájáról. Később derül ki, hogy a jó és a rossz tudása által az ember olyan akart lenni, mint az Isten (1Móz 3,5). Ez már súlyos bűn. Isten a bűnös ember felett is Úr maradt.

Isten parancsa nem teljesíthetetlen, nem emberfeletti nehéz. Nem úgy van, hogy Isten lehetetlent parancsolt, olyat, amit az ember képtelen tel-

jesíteni. A kert művelésére és őrzésére képes az ember. Ha nem evett volna a kert egyik fájáról, nem fenyegette volna nélkülözés, éhezés. Isten parancsolatai nem nehezek (1Jn 5,3). De Isten próbára teszi az embert: hajlandó-e az ember őt elismerni Urának, Neki engedelmeskedni és Benne bízni? Hajlandó-e Neki szolgálni? A Tízparancsolat arról szól, hogy Isten szolgálata két részből áll: Isten tiszteletéből és az embertárs megbecsüléséből. Istent nemcsak az istentiszteleti alkalmakon kell tisztelni, hanem a mindennapi életben is. A próféták is ezt kérték számon népüktől. Hangsúlyozták, hogy aki a mindennapi életben "vért ont", kárt és fájdalmat okoz embertársainak, annak az istentisztelete sem kedves Isten előtt.

Készüljünk Isten színe elé! Vigyázzunk a "kertre" és a környezetünkben élő emberekre! Fogadjuk el Isten uralmát a "kert" felett és saját magunk felett!

4. Ajánlott irodalom

GUNKEL, H.: *Genesis*. Göttinger Handkommentar zum Alten Testament 2. kiadás 1922.

RAD, G. von: *Das erste Buch Mose*. Das Alte Testament Deutsch. 2. kötet 1958.

WESTERMANN, C.: *Genesis*. Biblischer Kommentar Altes Testament. I/1. 2. 1976².

ZIMMERLI, W.: *IMose 1-11*. Prophezei 1942.

Dr. Karasszon Dezső

A teremtés ünnepe¹

Textus: 1Mózes 1,1-4a; 26-31; 2,1-4a

1. Amit a textusról tudni kell - exegetikai/kortörténeti megértés

1.v. A hagyományos fordításokkal szemben a vers értelmezhető olyan főmondatként, amely magába foglalja az utána következőket: Isten teremtésének kezdetén a *tohú wábohú* nem csak mitológiai fogalmat jelenthetnek, hanem olyan kietlen pusztaságot is, amelyben nincsenek utak, kietlen, életveszélyes helyet (5Móz 32,10; Jób 6,18; 12,24; Zsolt 107,40). Lehetséges értelmük még: Valami, ami romlást hoz, pusztít, de jelenti a semmit is (1Sám 12,21; Jer 29,21; 40,17). *t'hóm* az őskáosz tengere, ősvíz. Eredetét a babiloni káoszszárkány nevében - Tiamat - kereshetjük, de mostanra már ezt a jellegét elvesztette, itt az ősvizet jelöli. *M'rachefet* rezeg, szítál, mint a madár, védelmezőn fészke fölött, v.ö.: 5Móz 32,11 *jirchaf*.

26.v. Teremtsünk - *na^usze*. Gondot okoz a többes számú alak fordítása. Amennyiben cohortatívusnak fogadjuk el, akkor igen erős felszólító mód, önbiztatás, mert a teremtés legfontosabb aktusa következik: az ember teremtése. Más magyarázat szerint, ókori keleti szokásnak megfelelően, az uralkodó udvartartására utal ez a szó. (A szisztematikai megközelítéseket lásd a következő pontban.)

4.v. Csak a világosság jó (*tób*), a sötétség nem. Így a világosság minőséget képvisel a sötétséggel szemben. A "jó", bár másutt jelöl esztétikai értéket és hasznosat is, ebben a perikópában, szerencsésebb funkcionális, céljának megfelelő, működőképes értelemben kell fordítani. *Celem*: szobor képmás (Zsolt 39,7; 73,20). *D^emút*: nem pusztán "hasonlóság", inkább valami dombormű, relief. [*dmh* -hasonlónak lenni]. *Rdh*: uralkodni, lábat a legyőzött ellenség nyakára helyezni, ahogy az a keleti uralkodók domborművein látható. Semmiképpen nem jelöl pusztítást és elpredálást, sokkal inkább pásztori funkciót. Az eredeti jelentés, amelyik a királyideológiából származik, már elvesztette jelentőségét.

2. A perikópa megértése, teológiai összefüggések feltárása

A textus különlegessége többek között abban áll, hogy a vele kapcsolatos bevezetéstani problémáknak az értelmezésre nézve döntő jelentősége van. Nevezetesen arra a kérdésre kb. mikor keletkezett a szöveg, a válaszok erősen különbözőek. Ezeknek motivációja azonban nem tisztán bibliai teológiai, hanem sokkal inkább dogmatikai, bizonyos előfeltételekhez kötött illetve azokkal terhelt.

¹Igtanulmány Jubilate vasárnapra. Megjelent: Igazság és Élet, 1/2007, 62–67.o. (Lásd még: <http://www.lelkesztovabbkepzo.hu>)

Amennyiben a keletkezést a lehető legkorábbra tesszük, ekkor következtetéseink, a verbális inspiráció illetve a szószerinti értelmezés, irányába haladnak, szükségszerűen egyfajta monolitikus megközelítést adnak, olyan kérdéseken töprengve, mint pl.: A teremtési napok milyen időtartamot jelölnek, egy huszonnégy órát? Ha igen, tulajdonítható-e a leírásnak, ha nem egyidejűség de valami szószerinti leíró jelleg?

Az ilyen úton nyert vélt vagy valós bizonyosság, az eredményezi, hogy ezt a sémát köteleességszerűen alkalmaznunk kell(ene) a Szentírás egyéb részein is, ami nem kecsegtet túl nagy sikerrel. Az egy kulcs összes zár hermeneutikai csodafegyver elve kecsegtető ugyan, de komolyan véve a bibliai üzenet sokszínűségét, kudarcra van ítélve.

Textusunkban egy olyan filológiai probléma található, amely minden kor szisztematikai teológusait foglalkoztatta, az ember teremtésének kezdete. A kérdés így hangzik: Hogyan fordítsuk az itt álló alakot: na' asze "teremtsünk"? Ha ez többé-kevésbé meg is válaszolható, még mindig nagy kérdés: a helyes fordítás, milyen hatással van a szöveg egészére, és dogmatikai, valamint bibliai teológiai gondolkodásunkra? Arról, hogy itt többes szám első személyű cohortatívussal van dolgunk ezen nem érdemes disputálni. Ez a nyelvtani konstrukció - mindig első személyű többes vagy egyes számú, felszólítást jelez.

Gondunk a többes számmal kezdődik: Kivel, esetleg kihez és legfőbbképpen, miért beszél így Isten a teremtés kezdetén? A probléma kísértetiesen hasonlít a fentebb leírtakhoz: szószerintiség, vagy tágabb dinamikus teológiai értelem? Amint arról fentebb már szó esett, főleg vallástörténeti párhuzamok alapján, az egyik lehetséges magyarázat: Istent mennyei udvartartás veszi körül, s azokhoz szól, mintegy ünnepélyesen kihirdeti, az ember teremtését.

A másik lehetőség, amely az elsővel eléggé összefügg: Isten fejedelmi többesben (*pluralis majestatis*), szól, s így mondat valójában egyes számban értendő. Ez a két megoldás tetszetős ugyan, de sokkal inkább a probléma élet kívánja elvenni, mint teológiai következményeit tisztázni.

A legradikálisabb szisztematikai megközelítés azt feltételezi, hogy a többes szám annyit jelent, Isten önmagával tanácskozik, mintegy magával hányja veti meg a teendőket. Ez az értelmezés többeket megejtett már, finomított változatát, maga Karl Barth is kifejti Dogmatikájában². Arról beszél, bár a szöveg ezt kifejezetten nem állítja, de értelmezhetősége, *ebbe az irányba mutat*. Mint minden teológiai elgondolásnak ennek megvannak a maga vadhajtásai. Ezek közül néhány arra az útra merészkedik, hogy a többes szám, azt jelenti, hogy már itt a Szentháromság-tan, nyomaival van dolgunk, s így a trinitás tevőleges részvétele a teremtésben már itt tetten

²Az egész teremtéstörténethez: K.BARTH: Kirchliche Dogmatik III.1,107-258.

érhető, s bizonyítható. Érvként hozza, hogy az Isten nevét is, 'elóhím, többes számként kell magyaráznunk s ez utóbbi igével együtt értenünk.

Azonban más megoldás is kínálkozik, ami mind filológiai, mind teológiai megáll. Mivel erőteljes, első személyű felszólításról van szó, ezért felfoghatjuk ezt, egy fajta önbuzdításnak is, ami azért hangzik el, mert a teremtés olyan ponthoz érkezett, ami döntő jelentőséggel bír, s amire/akire nézve történik minden. Ilyen értelmezéssel nem esünk semmilyen szélsőség csapdájába, s a teológiai felszínességet is elkerüljük.

A szöveggel kapcsolatos számos problémára itt most nincs módunk kitérni. Mi az első mondat viszonya a többiekhez: sorrendiség, főmondat mellékmondat kapcsolata, a második vers információja időben az első vers előttről vonatkozik-e? A kérdéssel behatóan *Westermann* terjedelmes kommentárjában.³

Valóban igaz-e az, hogy a *creatio ex nihilo*, az egyetlen, a modern ember számára akceptálható teremtési modell, ahogy azt elsősorban angolszász területen, többen vallják/vallották?⁴ Helyes-e *Westermann* elgondolása, miszerint a képünkre és hasonlatosságunkra kifejezések felcserélhetők (még a különböző jelentésű prepozíciók is!), s a *b'calménú* töve a cél "árnyék", s így a kifejezésben benne rejtőzik a múlandóság és esendőség tudata? Végül megszívlelendő, s továbbgondolásra érdemes *van Selms* gondolata, aki az 'adamot, nagyon helyesen, kollektívumként értelmezve, a nehezen megfejtethető versnek ezt a fordítását ajánlja: Teremtsünk emberiséget, árnyékunkból, saját alakunk szerint!⁶

3. Prédikáció vázlatok

1./ Miért Jubilate vasárnapján? Mert a teremtés *ünnep*. Több okból is. Először, mert benne rejlenek a lehetőségek. Ekkor lehet előre nézni. Nem szükségszerű félni attól, ami jön. Sokakat nyomaszt, ami életükben még rájuk vár. Amikor a teremtettség érvénye elhalványul, úgy erősödik fel a jövőendő fenyegetése. Aki nem tud bizalommal kapcsolódni a kezdetben, az nem tudja elhordozni a véget sem. Az 1Móz egy ünnepi liturgikus szöveg, nem mindennapi események mindennapi tudósítása. Különlegessége, hogy teremtő és teremtett kézzelfogható közelségbe kerül egymással.

2./ A teremtésben *rend* van. Nem önkény, nem válogatás, hanem rend. A teremtés nem kedvencek kiválogatása, hanem az egész megalkotása. Minden a helyén van, és a helyén lehet. A külső rend, ma belső mintájává válhat. Az

³C. WESTERMANN: Genesis 1-11.BK I/1. 109, 130-135. l.

⁴Jellegzetes képviselőjük: W.R. LANE: The Initiation of Creation. VT III, 1963. 63-73 l.

⁵WESTERMANN: i.m., 202.l.

⁶A. van SELMS: Prediking van het Oude Testament. Genesis I. 21.l.

ember belső világában is rendet kell tenni a káosz fölött. A káoszban félelem van, nevesített és megfogalmazhatatlan rettegés. A rend az átláthatóság, az eligazodás. Tudom honnan hová. Látom a következő lépést. "A Te Igéd szövétnekem!" Sokszor csak annyi, amennyi a következő pár métert éppen hogy megvilágítja. Lépésenként kell haladni, nem lehet az utat megspórolni. A teremtésnek is sorrendje van, nem lehet belőle kiválogatni a fontosakat, s a számunkra legkedvesebbeket.

3./ A teremtés *jó*. Ennek elmondása tűnik a legkönnyebbnek. A lelkesedés erősen megcsappan, ha feltesszük a kérdést: Mi hát a jó. Őszintén, bár nem boldogan felelhetjük: Számomra az a jó, ami nekem hasznos. Minden, ami ezen kívül esik, számomra értéktelen, és másodrendű. Ezért nem számítanak a körülöttem élők sokszor, ezért maradok érzéketlen arra, ami a világban történik. A haszonelvűség az a börtön, amibe magam zártam be magamat, s aztán gondosan elhajítottam a kulcsot. A másik szintén elégtelen válasz: Jó az, ami szép és tetszik. Ez igen tetszetős megfogalmazás. Csak éppen teljességgel kirekesztő. Nem lehet olyan szép új világot építeni, ahol semmi sem zavarja meg a harmóniát. Ilyen nem létezik, sem körülöttünk, sem pedig bennünk. Együtt kell élnünk azzal, ami nem tökéletes, nem szép, s talán irritál, s nyugtalanít bennünket. Ez is a teremtés része, abból ki nem operálható, mert a teremtéstörténeten nem lehet plasztikai műtétet végrehajtani.

4./ Mi hát itt a bibliai szöveg értelmében a jó? Valami, ami a dolgok lényegéhez tartozik. Jó az, ami eredendő rendeltetésének megfelelően működik, funkcionál. Aki megtalálja teremtettségének okát, az azzal a feladattal is megbirkózik, hogy annak célját is meg fogja lelteni. Az életünkben kapott dolgok és lehetőségek mértéke, hogy megfelelnek-e annak a célnak, amire kaptuk őket. Ez nem garanciája a sikernek, még csak az elismerésnek sem, de megajándékoz az értelmes léttel. Az áldás nem a siker garancia levele, hanem Isten bölintása a sorsunkra. Ebből két pont biztos, a kezdet és a cél, s a közte lévő út, igen kacskaringós lehet. Teremtményi voltunk mégis jó, abban az értelemben, hogy nem kizárólag a magunk akaratan és döntésein fordulnak meg a dolgok, s ez már bizalom kérdése is.

5./ A teremtés jelentős eleme az ember *méltósága*. Bármennyire is ural bennünket a teremtett világ, a történet világosan üzeni, embernek lenni fantasztikus dolog! Nem véletlen, hogy a nyolcadik zsoltárból, mintha az angyalok féltékenysége is kicsendülne. Hiszen a kevesebbel kisebbek, a maguk halandó voltában is lehetnek Istennek kedvesebbek. Igazán nagy felszólítás csak az ember teremtésénél történik, mintha Isten azt akarná tudtul

adni, hogy ami majd történik, annak célja, meghatalmazottja és megajándékozottja az ember. Az ember nem részestárs a teremtéskor, de annak legnagyobb kedvezményezettje.

6./ A teremtés soha nem látott *csoda*. Ez a világ nem egy a sok közül. Nem másolat, vagy jól rosszul sikerült mintadarab. A miértjét nem ismerjük, s a hogyanjába egy-egy ihletett pillanatban beletekinthetünk, ezt a lehetőséget kínálja nekünk a teremtéstörténet. Nem véletlen, hogy az első versben szereplő ige [*bara'*] alanya a Szentírásban csak Isten. Kezdetben, ami előtről valójában nem tudható semmi, hiszen ránk nézve különösen, ezután van értelme mindennek. A világ azért adatott, hogy otthon legyünk benne. Őrizzük és ne pusztítsuk, műveljük és ne prédáljuk. A világ lehetőség, ajándék, ami a teremtmények közt senki másra nem bízott, mert a csoda egyszeri, s ezért: *Jubilate Deo!*

4. Példák, képek, szemelvények, aktuális történetek

A húsvét utáni harmadik vasárnap a *Jubilate* nevet kapta, a 66. Zsoltár kezdősoráról: "Örvendj, egész föld, az Istennek!"

A teremtéstörténet lekióként zsoltárokat kíván leginkább. Leginkább a nyolcadikat, ami jól kapcsolódik a mondanivalóhoz. Ha esetleg *Jubilate* vasárnapján lehetséges kórus, vagy valamiféle, akár élő vagy hanghordozós zene, akkor ideillő részletek: Haydn: Teremtés, Haendel: Messiás, Bach kantáta.

Illusztráció a szöveg és a mondanivaló sűrűsége miatt, nem feltétlenül kívánatos. Esetleg az emberek és angyalok isteni megítélésére, a következő történet erősen rövidítve: Amikor Isten az első embert teremtette, ezzel egy időben formálta meg a szolgáló angyalok csapatait is. Ezek közül néhányan ezt mondták: Meg kell teremtenie az embert, s mások ezt: Semmiképpen nem szabad megteremtenie. Ahogy az Írás mondja: A szeretet és a valóság harcolnak egymással (Zsolt 85,11). A szeretet ezt mondja: Meg kell teremteni, mert az ember tud jót cselekedni. A valóság így szól: Nem kell megteremteni, hiszen csupa hazugság. És Isten megragadta a valóságot, s levetette a földre. Odafordul a veszekedő angyalokhoz, és ezt mondta: Nem juttok semmire! Az ember immár készen van!

Ajánlott irodalom

elsősorban Westermann, s a jegyzetekben szereplők, ahol bővebb irodalmi eligazítás, vagy továbbgondolásra érdemes anyag található.

Dr. Marjovszky Tibor

Istennek gondja van ránk

1. nap – Istennek gondja van a világra

Cél: A gyerekek felismerjék, hogy ebben a sokszínű világban rend uralkodik, mert van gazdája.

Ének: Ki teremtette ezt a világot (Jertek énekeljünk, 92)
Isten alkotta az oroszlánokat (Kicsiny kis fény 64.)

Feladat: Menjünk ki a tábor területére, és keressünk minél több különböző növényt, illetve kisállat-határozóval azonosítsunk be minél több fajta bogarat, esetleg ha lehet, madarat. Próbáljanak teljesen egyformákat keresni, vajon sikerül-e? Csodálkozzunk rá az élőlények sokszínűségére, különbözőségére!

Beszélgetés, játék, és közben elmondjuk a teremtés történetét naponként egy-egy képpel illusztrálva:

- Ki fél a sötétben? Miért félelmetes? Mit kell tenni, hogy ne féljünk? (Oda lehet menni a szülőkhöz, fel lehet kapcsolni egy lámpát... stb.) => a világ eredetileg nagyon félelmetes, kopár, sötét hely volt. Isten azonban azt mondta, hogy legyen világosság! Megadta a helyét a világosságnak nappal, és a sötétnek éjszaka. Ez lett a rend, és Isten látta, hogy ez így jó.
- Milyen csapadékokat ismernek? Hol van még víz az égen kívül? Milyen tengereket, folyókat, tavakat ismernek? (Megnézhető akár a térképen is.) => A második nap Isten kijelölte a vizek helyét fent az égen, és lent a földön. Elválasztotta a szárazföldet és a tengereket. Ez lett a rend, és Isten látta, hogy ez jó.
- Beszélgessünk az előbbi növénygyűjtésről! Ki mit tapasztalt? Csoportosítsuk a talált növényeket! Kinek melyik a kedvence? Melyik virágot, zöltséget és gyümölcsöt szeretik legjobban? Beszélgessünk arról, hogy miért jó, hogy vannak növények? => ezeket a fákat, bokrokat, füveket és virágokat is mind Isten teremtette a harmadik napon.
- Melyik napszakban mit csinálunk? Milyen ünnepek vannak? Mindegyik mindig ugyanakkor van? Kinek melyik a kedvenc évszaka? Egykor hogyan mérték az időt? => Isten a negyedik napon megteremtette a csillagokat, bolygókat, a napot és a Holdat, és megadta a rendjét, hogy melyik

¹Gyerek nyári tábor. Előkészítő anyag. Megjelent: Igazság és Élet 2/2010, 314–321. (Lásd még: <http://www.lelkesztovabbkepzo.hu>)

mikor világítson. Ezek határozták meg ettől kezdve járásukkal az idő múlását, az ünnepek idejét. Isten pedig látta, hogy ez így nagyon jól működik, és mindez jó.

- Játsszunk olyat, hogy egymás után minden gyereknek mondania kell egy emlőt, vagy madarat, bogarat, esetleg házi, erdei vadat, vízi, afrikai állatot... stb. Aki nem tud hirtelen rávágni egy olyat, amely még nem hangzott el, az kiesik. Nehezebbé tehetjük, ha minden előtte levőt is fel kell, hogy soroljanak az adott körben. => láthatják, hogy mennyi állat van, hirtelen fel sem lehet sorolni. Mind más és más. Ezt a sokszínűséget is Isten alkotta az ötödik napon, amikor megteremtette az állatokat. Tele lett velük a föld, az ég és a víz. Isten pedig azt mondta, hogy mindez jó.
- Hozzunk olyan tárgyakat, amelyek a kisfiúkhöz és kislányokhoz, apukákhoz és anyukákhoz kötődnek. Beszélgessünk arról, hogy melyiket ki használja? Kérdezzünk rá, hogy mi van akkor, ha egy kislány szívesen focizik, vagy beáll katonásat játszani, és ha egy kisfiú szeret a plüssfiguráival játszani? Apa szokott-e otthon segíteni anyának és fordítva? Kinek mi a dolga náluk? Szerintük mik a különbségek a fiúk és lányok életében? => Az embereket is Isten teremtette a saját képére és hasonlatosságára. Aztán rájuk, a férfira és a nőre bízott mindent, hogy azok vigyázzanak rá, és gondozzák. Ez történt a hatodik napon, és Isten ezt is jónak látta.
- Mindezek után, a hetedik napon, Isten megáldotta mindazt, amit eddig teremtett (itt ismételjük át a napokat felsorolás szerűen), és ezután megpihent.

Igeolvasás: 1Móz 1,1–3.

Zenehallgatás: Sebestyén Márta és a Gryllus testvérek: 8. zsoltár (Tizenöt zsoltár, SárKözY stúdió, 1996–1997.)

Aranymondás: *"Magasztallak téged, mert félelmes és csodálatos vagy; csodálatosak alkotásaid, és lelkem jól tudja ezt." (Zsolt 139,14) - a szavakat írjuk fel égitestet, növényt, állatot és embert formáló lapokra! Ahányszor elmondják, mindig vegyünk le egyet!*

Megvendégelés: állatfigurás keksz és mindenféle zöldség és gyümölcs – emlékeztetve Isten teremtményeire.

Hétköznapi történetek: José Real Navarro: A különös hang (Egyszer volt, hol nem volt, Budapest, Don Bosco Kiadó, 2003, 60.)

Kézimunka: Képeslap készítése természetes anyagok (magok, lepréselt növények, homok... stb.) papírra történő ragasztásával, majd a szülőknak megírni és hazaküldeni.

2. nap –Istennek gondja van ránk

Cél: Isten jól ismer bennünket. Tud rólunk akkor is, ha kicsik vagyunk még, és akkor is, ha esetleg betegek.

Éneklés: Mindenkoron áldom az én Uramat... (RÉ 254)
Tégy, Uram, engem... (Jertek énekeljünk 239.)

Feladat: látogassuk meg, vagy hívjuk meg a tábor orvosát! Nézzük meg, mi minden van a táskájában, kérdezzünk a táborban előforduló balesetekről, betegségekről, és arról, hogy mit lehet tenni azok elkerülése érdekében!

Bevezetés:

- Kinek milyen betegsége volt eddig? Ki hogyan gyógyult meg?
- Ki volt már kórházban? Betegként? Látogatóként? Milyen volt ott lenni?
- Milyen súlyos betegségeket ismernek?
- Tudják-e, hogy mi a lepra? (Súlyosan torzító bőrgyulladás, idegkárosodások és testi, szellemi leépülés jellemzi.)

Történet

- Az arám király egyik főembere szenvedett ebben a betegségben, Naámán.
- Udvarában szolgált egy zsidó kislány, ő beszélt neki arról, hogy van Izraelben egy próféta, Elizeus, aki Isten ereje által talán meg tudná gyógyítani.
- Elmegy a zsidók királyához, aki megrémül, hogy háborút akarnak kiprovokálni, majd megnyugszik, útjára engedi, mert Elizeus ír neki.
- Naámán 7X fürödjön meg a Jordánban!
- Dühösen felháborodik:
 - o A próféta rá sem nézett.
 - o Nem is találkoztak, miért üzenet neki?!
 - o Nekik is vannak folyóik, megfürödhetett volna azokban!
- Szolgája tanácsolja, tegye meg, hisz nem veszíthet.
- Megteszi, és valóban megtisztul.
- Boldogan keresi fel Elizeust, dicséri Istent.
- Kér egy kicsi földet, hogy ezután ott imádjá az Urat, mert Ő az egyetlen Isten.

Alkalmazás

- Nagyon fontos, hogy beszéljünk másoknak Istenről. Az élet nagyon törékeny.
- Beszélgessünk arról, hogy Isten hogyan segíthet, ha betegek vagyunk? Biztos, hogy csak úgy, hogy csodát tesz, mint ebben a történetben? Hogyan még vajon?
- Vajon Istennek miért van gondja ránk? (Kapcsolódjunk az előző naphoz, lévén, hogy a teremtőnk, aki szeretettel alkotott minket, akinek így fontosak vagyunk.)

Igeolvasás: 2Kir 5,1–17 (válogatva a versek között)

Zenehallgatás: Fény–Képek: Előhívás (<http://feny-kepek.gportal.hu> 2010-02-21)

Aranymondás: "Hálát adok az ÚRnak teljes szívemből, elbeszélem minden csodatettedet." (Zsolt 9,2) - Ismételjük a következő felvezetéssel: "Azok mondják, akikre igaz az állítás, hogy...." Bevonhatók a gyerekek is a feladatba. A lényeg, hogy az állítás valamilyen formában kapcsolódjon a történethez.

Megvendégelés: Hullám és halacska alakú sós ropi és kréker- emlékeztetve a Jordán habjaira

Hétköznapok történetei: A lepramisszió munkájának bemutatása (http://misszio.reformatus.hu/cm/?p=p_38 2010-02-21)

Kézművesség: képkeretkészítés kartonpapírból kivágva, majd szép csomagoló papírral bevonva. Rakható bele tábori kép, de saját is, hogy ne feledjük, Isten kéznyomát hordjuk magunkon, és neki gondja van ránk, fontosak vagyunk neki mind.

3. nap – Istennek gondja van félelmeinkre

Cél: Isten tud rólunk, amikor félünk, és aggódunk. Ő velünk van, amikor legszívesebben elbújnánk.

Ének: Ne aggodalmaskodjál (Jertek énekeljünk 171.)
Vihar zúg a tó felett (Az Úrnak zengjen... Bp, Kálvin Kiadó 2006, 38.)
Vihar tombol (Jertek énekeljünk 220.)

Beszélgetés:

- Mit szólnának, ha a tábor idején esne az eső, vagy ha vihar törne ki?
- Ki látta már, hogyan tör ki? Milyen érzések kerítik ilyenkor hatalmába az embert?
- Balatonon láttak-e már vihart? (mutathatunk képeket róla) Milyen lehet olyankor csónakázni, vagy hajóban ülni?
- Miért annyira félelmetes a vihar? Milyen gondolatok játszódhatnak ilyenkor ki-ki fejében?
- Mit lehet ilyenkor csinálni?

Játék: Játsszuk el a vihart, hogy némelyek a vízcseppeket imitálják az ujjaik tenyerükbe ütésével, közben susognak, mint a szél, mások tapsolnak, dobogjanak, mint a dörgés... stb! (Vezényeljük, hogy mikor legyen hangosabb és halkabb!)

Történetolvasás: Miklya Luzsányi Mónika: Vihar (Csili, Budapest, Parakletos Alapítvány, 2003, 92.)

A történetben, amikor a vihar lecsendesítése történetéhez jutunk, tegyük le a könyvet, és saját szavainkkal mondjuk el a történetet, hogy élesen elváljon, hogy ez már nem egy elbeszélés, hanem bibliai történet. Emeljük ki a tanítványok rettegését és Jézus hatalmát, ahogy minden engedelmeskedik neki.

Zenehallgatás: Vivaldi: Négy évszaktól a nyár tétele vagy Csajkovszkij: A vihar c. szimfonikus fantázia

Igeolvasás: Mk 4,35–41

Aranymondás: "Békességet hagyok nektek: az én békességemet adom nektek; de nem úgy adom nektek, ahogyan a világ adja." (Jn 14,27) – esőcseppekre felírni a szavakat, hogy a gyerekek rakják össze a mondatot.

Megvendégelés: kakaó, rajta úszó natúr pillecukorral - emlékeztetve a tóra, és a rajta úszó csónakra.

Hétköznapi történet: Hívjunk valakit, aki hajléktalanok közötti szolgálatról beszél a gyerekeknek, kapcsolódva így ahhoz a gondolathoz, hogy mennyire nehéz megküzdeni a természet elemeivel, ha nincs segítség.

Kézművesség: Esőcsináló üveg üres félliteres ásványvizes műanyag flakonból, amire ragasszanak a gyerekek mindenféle papírt, csillogó dekorációt. Az

üvegebe tegyenek homokot, rizst és pici köveket, majd az üveg szájába krepp-papír csíkokat dekorációul, majd tekerjék vissza a tetőt. Ha rázzák, olyasmis lesz, mint az eső hangja.

4. nap – Istennek gondja van az egész életünkre

Cél: Felismertetni, hogy Istennek gondja van az egész életünkre, ezért küldte el a Fiát, aki értünk szenvedett, halt meg, és támadt föl, hiszen szeret bennünket.

Ének: Magára vette szennyes ruhámat... (Jertek énekeljünk 130.)
Egy szív érettem dobogott (Jertek énekeljünk 167.)
Felvirradt áldott szép napunk (MRÉ 356)

Beszélgetés:

- Ki tartja magát bátornak? Ki miben bátor?
- Mi volt a legbátrabb tett az életükben?
- Ismernek-e bátor felnőtteket? Ki miért bátor? - Tűzoltó, katona, bűvár, édesanya
- Ki a legbátrabb ember, akit csak ismernek, vagy akiről hallottak?

Történet

- Ma egy olyan történetet hoztam, amiben egy nagyon bátor valakiről van szó.
- Jézus előre tudta, hogy mindazért, amit mondott, hogy segítette az embereket, bántani fogják.
- Azon az estén is egy kertben imádkozott Istenhez, hogy legyen elég bátorsága mindent végigcsinálni.
- Egyszer csak katonák jöttek, körbeállták, és elfogták. Megkötötték jó szorosan a kezét, és elhurcolták a főpaphoz.
- A főpap gonoszán bánt vele, és azzal vádolta, hogy elárulta, megtagadta Istent.
- Pilátushoz vitték, hogy ítélje halálra. Ő ezt nem akarta. Elbeszélgetett Jézussal, látta, hogy jó ember, de az emberek ragaszkodtak hozzá. Így megverette, hátha megelégszik a nép, de ők csak kiabáltak, hogy feszítsd meg!
- Kigúnyolták Jézust, fejére tövisekoronát tettek, vállára palástot, és kacagtak: *"Most már király vagy."*
- Neki kellett a keresztet is cipelnie, amire aztán felszegezték. Ez szörnyű fájdalmat okozott neki. De Ő semmit se szólt.

- Imádkozott azokért, akik így bántak vele: *"Istenem, bocsáss meg nekik, mert nem tudják mit cselekszenek."*
- Közben az egyik oldalán lévő lator elkezdte gúnyolni, mire a másik megszólalt: Nem szégyelled magad? Ő itt mellettünk ártatlan, mi elkövetünk gonosz tetteket, de Ő semmit. Nézd, milyen szelíden tűri a szenvedést! Nem hibáztatja azokat, akik ide juttatták, sőt a csúfolódásra is szeretettel válaszol! Ehhez kell igazi bátorság, nem a gúnyolódáshoz, és gonoszsághoz! *"Jézus, látom, hogy te valóban Isten Fia vagy"* – mondta. – *"Légy kegyelmes hozzám!"* Jézus erre így válaszolt: *Amiért hiszel bennem, megbocsáttattak a bűneid.* Még ma velem leszel a mennyben! – erre az megnyugodva halt meg.
- Hamarosan Jézus is meghalt. Nagyon sok bátor ember van, de egy olyan se volt, mint Jézus! Ő mindezt önként vállalta, mert szeretett bennünket.
- Az édesanyja, a testvérei és a barátai mind nagyon szomorúak voltak ekkor. Levették a keresztről, és nagyon sírtak, hogy soha többé nem tudnak beszélni vele, soha többé nem hallják a hangját, azt, ahogy Istenről tanítja őket, nem látják a mozdulatait, a mosolyát. Úgy érezték, mindennek vége, pedig Jézus mindenkihez jó volt, még azokhoz is, akik bántották, rágalmazták, megölték.
- Az egyik barátja felajánlott egy sírboltot, oda temették, miután betekerték Jézus testét gyolcsokba. A sziklasír elé egy nagy követ gördítettek, nehogy valaki háborgassa az elhunytat.
- Három nappal később, Jézus egyik barátja, Magdalai Mária odament a sírhoz, hogy ott gyászoljon. Hát azt látta, hogy a hatalmas kő nincs a helyén! Egyből arra gondolt, hogy sírrablók járhattak arra. Benézett a sírba, és két fehér ruhás alakot látott ott. *"Azok így szóltak hozzá: "Asszony, miért sírsz?" Ő ezt felelte nekik: "Mert elvitték az én Uramat, és nem tudom, hova tették." Amikor ezt mondta, hátrafordult, és látta, hogy Jézus ott áll, de nem ismerte fel, hogy Jézus az. Jézus így szólt hozzá: "Asszony, miért sírsz? Kit keresel?" Ő azt gondolta, hogy a kertész az, ezért így szólt hozzá: "Uram, ha te vitted el őt, mondd meg nekem, hova tetted, és én elhozom." Jézus nevéen szólította: "Mária!" Az megfordult, és így szólt hozzá héberül: "Rabbuni!" – ami azt jelenti: Mester."(Jn 20,13–16)*
- Ezután Magdalai Mária nagyon boldog lett, mert felismerte, hogy Jézus feltámadt a halálból, hogy az Atya csodát tett. Szaladt a tanítványokhoz, és ujjongva mesélte nekik, hogy mi is történt.

Zenehallgatás: hívjunk valakit, aki ott élőben eljátszik egy rövid idevágó komolyzenei darabot.

Beszélgetés:

- Miért volt vajon Jézus olyan bátor? Honnan volt a bátorsága?
- Vajon miért vállalta ezt a sok szenvedést, hiszen Isten Fiaként igazán nem lett volna neki muszáj.

Aranymondás: *"Nincs senkiben nagyobb szeretet annál, mintha valaki életét adja barátaiért."* (Jn 15,13)

Megvendégelés: leveles és virágos csokis keksz - emlékeztetve a kertre, ahol Jézus és Mária találkozott.

Felolvasni alkalmazásként: Miklya Luzsányi Mónika: Legnagyobb szeretet (Csili, 102.)

Kézművesség: egy olyan kereszt gyártása kartonból, amin van egy ablak vágva. Az ablakba ragasszunk színes fóliát. Ha a fóliának megfelelő színű tollal azt írjuk egy lapra: bűn, az látszik, de ha a kereszt fóliáján át nézzük, akkor nem. Így veszi el Krisztus keresztje a bűneinket. (Püskiné Szécsi Judit ötlete nyomán)

5. nap –Istennek gondja van arra, hogy mások is meghallják a jó hírt

Cél: A gyerekek megértsék, fontos, hogy vállaljuk a hitünket, és beszéljünk róla másoknak is.

Ének: Mikor pünkösöd napján (Az Úrnak zengjen az ének, 44.)
Szentlélek jövel (Jertek énekeljünk 43.)

Játék és beszélgetés:

- Vigyünk be sok különböző nyelven egy-egy mondatot. Hány nyelvet ismernek fel? Játshatjuk ezt zenei részletekkel is, ha jellegzeteseket viszünk be.
- Milyen nyelveket ismernek?
- Mi van akkor, ha nem értjük egymás beszédét?
- Mutogassunk el egy-egy mondatot, amit meg kell fejteniük! Ők is mutogathatnak a többieknek.
- Bonyolult gondolatot el lehet így mondani? Könnyen érthető ez? Mi lenne a megoldás vajon?
- Ha lenne valami nagyon fontos üzeneted, amit minden emberrel közölni szeretnél, mit csinálnál? Biztos, hogy a TV és az Internet a legjobb megoldás?

Történet:

- Miután Jézus feltámadt, még 40 napig volt a tanítványaival, akiket tanított. Ekkor ígérte meg, hogy majd küldeni fog valakit, aki megerősíti őket. Aztán a 40. napon felvétetett a mennybe. A tanítványok látták, ahogy egy felhő eltakarta, és csak bámultak az égre, ahol az előbb még Jézust látták.
- Azután visszatértek Jeruzsálembe, mert Jézus azt kérte, hogy ott várokoz-zanak. Ott egy felső szobában gyűltek össze, és nagyon sokat imádkoztak, miközben napokon át várták, hogy vajon mi fog történni.
- Ezekben a napokban volt egy nagy ünnep, pünkösd, amelyre nagyon-nagyon sok ember érkezett mindenünnen. Érkeztek Perzsiából, Kappa-dóciából, Egyiptomból, Ázsiából, mindenfelől, hogy együtt örüljenek és ünnepeljenek. A tanítványok azonban nem voltak közöttük.
- Aztán tíz nap múlva, amikor imádkoztak, egyszer csak, mintha szélro-hamhoz hasonló zúgás támadt volna a házban, majd lángnyelvek jelentek meg, amelyek leszálltak mindannyiukra, és megteltek Szentlélekkel.
- Mivel a Szentlélek volt az a valaki, akit ígért Jézus. Hirtelen nagyon erős-nek érezték magukat, és amikor kimentek az emberekhez, akik a tömegben mindenféle nyelven beszéltek, lévén, hogy nagyon sok országból jöttek.
- A tanítványok tele voltak örömmel, és mindenkinek el akarták mondani, hogy Jézus mit tett értük, hogy miért is jött. Ahogy pedig beszélni kezdtek, Isten csodát tett, és mindenki a saját nyelvén értette őket. Sokan nagyon megdöbbenek, és érdeklődéssel hallgatták őket, sőt voltak, akik egyre többet és többet akartak megtudni Jézusról.
- Aztán ez az emberek hazamentek, és otthon is elmondták egészen bizonyosan, amit átéltek, hallottak. Az azonban biztos, hogy a tanítványok ettől kezdve nem bezárkóztak egy szobába, hanem nagyon bátran járták a városokat és falvakat, és mindenkinek beszéltek Jézusról. Azokból pedig, akik hittek, gyülekezetek alakultak, és a keresztyénség egyre terjedt (ezt térképen is meg lehet mutatni.) Így jutott el az evangélium, Jézus jó híre Európába is, és ezért lehetünk mi is ma így együtt 2000 év múltán.

Beszélgetés

- Vajon miért volt a tanítványok számára fontos, hogy Jézusról beszéljenek?
- Ma vajon miért fontos a táborban lévő vezetőknek ugyanez?
- Miért fontos nekik, hogy Istenről halljanak?
- Ha hazamennek, ők kiknek és mit fognak elmondani? Miért lesz ez fontos?

Igeolvasás: ApCsel 2,1–12

Éneklés: ismételjék át a héten tanult énekeket, mondják el, hogy melyik miért lehet fontos!

Aranymondás: Ezután így szólt hozzájuk Jézus: *"Menjete el szerte az egész világba, hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek."* (Mk 16,15) – tanítsuk mutogatva ezt a mondatot, hogy a szavakat kiábrázoló mozdulatokkal együtt rögzüljön az üzenet!

Megvendégelés: Csináljunk a szemük láttára pattogatott kukoricát, hogy lássák, hogyan röpködnek a szemek, és milyen változás áll be a kukoricában - emlékeztetve így is őket a történet üzenetére.

Mindennapi történet: hívjunk vendéget, aki arról beszél a kicsiknek, hogy ő mikor hallott először Jézusról, és hogy a hite miért fontos az életében. Olyan valakit hívjunk meg, aki a gyerekek számára izgalmas és jól érthető módon tud erről beszélni!

Kézművesség: Csináljunk legyezőket két kartonból kivágott egyforma alakzat összeragasztásával. A két lap közé ragasszunk botot fogóul. Díszítsük krepp-papír farkakkal és ráragasztott lángnyelvekkel.

Berényiné Csinády Melinda

Válaszd az életet!

Liturgia a teremtettségért

Az alábbi liturgia, istentiszteleti rend az Európai Keresztények Környezetvédelmi Hálózatának, az ECEN-nek tanulmányi anyagából való. Dr. Béres Tamás evangélikus teológus fordította. A szöveg korábban már megjelent a Lelkipásztor című evangélikus folyóiratban. Különleges megközelítése és szóhasználata bizonyára újszerűen hat sokak számára. Ugyanakkor – mint egy jeles és rendkívüli istentisztelet anyaga – megérintően szolgálhatja a Teremtőbe vetett hit és alázat, valamint a teremtés iránt érzett örömteljes elismerés és felelősségtudat erősödését. Az egyetemes keresztyén trinitárius és krisztocentrikus hitvallásosság kifejezéseivel a szöveget néhol kiegészítettük. Ezek a szükségesnek ítélt kiegészítések a szöveggörnyezettől eltérően dőlt betűvel jelennek meg.

A megközelítés tartalmi és formai sajátosságait nem hagyhatjuk figyelmen kívül. Ennek megfelelően szükséges – amennyiben vállalkozunk ennek a különleges istentiszteletnek a megünneplésére – a helyszínt gondosan kiválasztani, a résztvevőket alaposan felkészíteni, a szükséges tárgyi eszközökről józan fantáziával gondoskodni, esetleg azokat továbbiakkal kiegészíteni, az istentisztelet tartalmához illő zenéről, énekekről gondoskodni.

A liturgia különlegességét tudomásul véve is szükségesnek érezzük, hogy az Isten írott igéjéből minimum két rész elhangozzék. Ezért az eredeti szövegbe beleillesztettük a teremtéstörténetet az I. fejezet végére, valamint az úrvacsora szerezetési igéjét az "úrvacsorai meditációt" megelőzően. Ezen túlmenően javasoljuk, hogy az úrvacsora jegyeinek kiosztására az "úrvacsorai meditáció" és a "hálaadás" között kerüljön sor. Természetesen az Apostoli hitvallás és az Úri imádság elmondása csak gazdagítja a liturgiát és talán különösen is jó hatással van azok számára, akik bár nyitottak az új és rendkívüli iránt, a megszokott istentiszteleti elemek szükségességét is érzik. (B.Z.)

I. Gyülekező imádság

Liturgus: Az Atya, Fiú, Szentlélek Isten nevében –

A: Fényt gyűjtök
a fény teremtőjének nevében
aki fényessé tette a világot
a csillagokkal, a nappal és a holddal
és az élet lehetét lehelte
mindenbe.

B: Fényt gyűjtök
a fény kinyilvánítójának nevében
aki elűzte a sötétséget
és bőkezűen ajándékozta meg
a világot szeretetével.

A: Fényt gyűjtök
a fény ihletőjének nevében
aki belülről hozott világosságot a világba
és csodákkal tölti meg életem
a tanulás és bölcsesség útján.

B: Kezünkben a fény
Mindenki: A világosság és szeretet Háromságának
Isten jelenléteért mindenütt
Isten szabadításáért mindenkinek
Isten ihletéséért mindennek.

A: Kezünkben a fény
M: Önmagunkért és egymásért
családunkért, barátainkért és ellenségeinkért
munkánkért, reményeinkért és küzdelmeinkért.

B: Kezünkben a fény
M: azokért, akik szükséget szenvednek és azokért, akik tanítanak minket
Európa népeiért, kormányaiért és egyháziáiért,
Európa jövődjéért és igazságosságáért.

A: Kezünkben a fény
M: az egész világot,
a látható és láthatatlan teremtményekért,
a szükségben levő emberekért és közösségeikért.

B: Kezünkben a fény köszönet
M: a vízért, levegőért és termőföldért,
a növényekért, fákért és állatokért,
a kőzetekért és ásványokért.

A: Kezünkben a fény köszönet
M: az ismeretért, képességekért és gondolatokért,
a ráérzésekért és felfedezésekért,
a tudományért és a művészetekért.

(Meggyújtott gyertyáinkat körbevisszük a jövő iránti felelősségünk tudatának jeleként.)

M: Legyen lábnyomunk könnyű e Földön.

Engedd felfedeznünk mindenütt jelenléted szentségét.

Engedd megtanulnunk értékelni ajándékaidat ártás és pocsékolás nélkül.

Engedd gazdagítanunk a világ szépségét azzal, amit létrehozunk vagy felhasználunk. Ámen.

1Mózes 1, 1-2,4

Kezdetben teremtette Isten a mennyet és a földet. 1,2 A föld még kietlen és puszta volt, a mélység fölött sötétség volt, de Isten Lelke lebegett a vizek fölött. 1,3 Akkor ezt mondta Isten: Legyen világosság! És lett világosság. 1,4 Láta Isten, hogy a világosság jó, elválasztotta tehát Isten a világosságot a sötétségtől. 1,5 És elnevezte Isten a világosságot nappalnak, a sötétséget pedig éjszakának nevezte. Így lett este, és lett reggel: első nap. 1,6 Azután ezt mondta Isten: Legyen boltozat a vizek között, hogy elválassza egymástól a vizeket. 1,7 Megalkotta tehát Isten a boltozatot, és elválasztotta a boltozat alatt levő vizeket a boltozat felett levő vizektől. És úgy történt. 1,8 Azután elnevezte Isten a boltozatot égnek. Így lett este, és lett reggel: második nap. 1,9 Azután ezt mondta Isten: Gyűljenek össze az ég alatt levő vizek egy helyre, hogy láthatóvá válják a száraz. És úgy történt. 1,10 Azután elnevezte Isten a szárazat földnek, az összegyűlt vizeket pedig tengernek nevezte. És látta Isten, hogy ez jó. 1,11 Azután ezt mondta Isten: Növesszen a föld növényeket: fűvet, amely magvakat hoz, gyümölcsfát, amely fajtájának megfelelő gyümölcsöt terem, amelyben magva lesz a földön. És úgy történt. 1,12 Hajtott tehát a föld növényeket: fűvet, amely fajtájának megfelelő magvakat hoz, és gyümölcsstermő fát, amelynek ugyancsak fajtájának megfelelő magva van. És látta Isten, hogy ez jó. 1,13 Így lett este, és lett reggel: harmadik nap. 1,14 Azután ezt mondta Isten: Legyenek világító testek az égbolton, hogy elválasszák a nappalt az éjszakától, és meghatározó jelei legyenek az ünnepeknek, a napoknak és az esztendőknak. 1,15 Legyenek ezek világító testek az égbolton, hogy világítsanak a földre. És úgy történt. 1,16 Megalkotta Isten a két nagy világító testet: a nagyobbik világító testet, hogy uralkodjék nappal, és a kisebbik világító testet, hogy uralkodjék éjszaka; meg a csillagokat. 1,17 Az égboltra helyezte őket Isten, hogy világítsanak a földre, 1,18 és uralkodjanak nappal meg éjszaka, és elválasszák a világosságot a sötétségtől. És látta Isten, hogy ez jó. 1,19 Így lett este, és lett reggel: negyedik nap. 1,20

Az állatok teremtése

Azután ezt mondta Isten: Pezsdüljenek a vizek élőlények nyüzsgésétől, és repdessenek madarak a föld felett, az égbolt alatt. 1,21 És megteremtette Isten a nagy víziállatokat, a vizekben nyüzsgő különféle fajta úszó élőlényeket, és a különféle fajta madarakat. És látta Isten, hogy ez jó. 1,22 Azután megáldotta őket Isten: Szaporodjatok, sokasodjatok, és töltsétek meg a tenger vizét; a madár is sokasodjék a földön! 1,23 Így lett este, és lett reggel: ötödik nap. 1,24 Azután ezt mondta Isten: Hozzon létre a föld különféle fajta élőlényeket: különféle fajta barmokat, csúszómászókat és egyéb földi állatokat. És úgy történt. 1,25 Megalkotta Isten a különféle fajta földi állatokat, a különféle fajta barmokat, meg a föld mindenféle csúszómászóját. És látta Isten, hogy ez jó. 1,26

Az ember teremtése

Akkor ezt mondta Isten: Alkossunk embert a képmásunkra, hozzánk hasonlóvá: uralkodjék a tenger halain, az ég madarain, az állatokon, az egész földön és mindenben, ami a földön csúszik-mászik. 1,27 Megteremtette Isten az embert a maga képmására, Isten képmására teremtette, férfivá és nővé teremtette őket. 1,28 Isten megáldotta őket, és ezt mondta nekik Isten: Szaporodjatok, sokasodjatok, töltsétek be és hódítsátok meg a földet. Uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain és a földön mozgó minden élőlényen! 1,29 Azután ezt mondta Isten: Nektek adok az egész föld színén minden maghozó növényt, és minden fát, amelynek maghozó gyümölcse van: mindez legyen a ti eledeletek. 1,30 Minden földi állatnak, az ég minden madarának és minden földi csúszómászónak pedig, amelyben élet van, eledelül adok minden zöld növényt. És úgy történt. 1,31 És látta Isten, hogy minden, amit alkotott, igen jó. Így lett este, és lett reggel: hatodik nap.

A teremtés hetedik napja

Így készült el a menny és a föld és minden seregük. 2,2 A hetedik napra elkészült Isten a maga munkájával, amelyet alkotott, és megpihent a hetedik napon egész alkotó munkája után. 2,3 Azután megáldotta és megszentelte Isten a hetedik napot, mivel azon pihent meg Isten egész teremtő és alkotó munkája után. 2,4 Ez a menny és föld teremtésének a története.

II. Bűnvallás és feloldozás

M: Hogyan igazulhat meg előtted a halandó?

Te vetettél alapot a Földnek

Te szabtaál határt a tengernek

Te adsz sorrendet a napnak

Te öntöd ki a mennyei vizek agyagkorsóit
Te látod el zsákmánnyal a nőstény oroszlánt
Te tudod, hol születik a hegyi kecske
Bölcsesség szerint repül a sas.

Mindenható vagy:

Semmi sem keresztezheti terveidet.

Olyan dolgok ezek, amelyek meghaladják értelmünket:

ezért porban és hamuban valljuk meg előtted bűneinket: *Vétünk a Teremtő ellen, mert kapzsi módon kizsákmányoljuk a teremtés kincseit; balga módon beszennyezzük a talajt; a vizeket és a levegőt; elrútítjuk a hegyeknek és völgyeknek szépségét. Önpusztítóan élünk egymás és a magunk életét sértjük. Bocsánatért és jobbulásért esedezünk.*

Liturgus: Ne félj, mondja az Úr, mert megváltottalak, neveden szólítottalak, enyém vagy.

III. Hitvallás

Liturgus: Igazságos világot választunk, amelyben törődünk az élet forrásaival és megosztjuk őket mindenkivel amelyben megőrizzük a teremtést a jövő nemzedékek számára amelyben minden ember békességben élhet.

Választunk.

M: Istent választjuk, mert ő igazság.

Liturgus: Békés világot választunk, amelyben Isten gyermekei nem ölik tovább egymást amelyben mindenkivel egyediségéhez méltóan bánnak amelyben Isten szeretetére épül a békesség.

Választunk.

M: Istent választjuk, mert ő békesség.

Liturgus: Szerető világot választunk, amelyben a Föld minden gyermeke ismeri Isten szeretetét amelyben mindenki érezheti, hogy testvérei elfogadják őt amelyben végül világossá lesz Isten akarata.

Választunk.

M: Istent választjuk, mert ő szeretet.

IV. Elmélyülés

"A" hang közepén áll, míg két oldalán, tőle távol "B" és "C". A beszélgetés ideje alatt "B" és "C" lassan "A" felé halad, végül egymás mellett állnak.

A: Bocsáss meg, kérlek, a távoli messzeségben! Ki vagy Te? Alig-alig látlak.

B: Én vagyok a Teremtés ereje, amely a szeretetnek a Másikat létrehozni és szépséggel, alkotóerővel, lehetőségekkel, szabadsággal megajándékozni vágyó természetéből jött létre.

A: Bocsáss meg, kérlek a messze távolban! Te ki vagy?

C: Én vagyok a Megváltás ereje, amely a szeretetnek abból a természetéből jött létre, mely jóvá akarja tenni a Másik összetört szépségét, bénult alkotóerejét, céltalan lehetőségeit és eljátszott szabadságát.

A: És mi a Te erőd?

B: Erőmet csak annyiban ismerheted meg, mint a világba érkezők megvilágítóját. A fényt, amely egyszerre hullám és anyag. *Én vagyok a világ világossága.* A fényt, amely mindent megváltoztat. A fényt, amely az élet feltételeit hozza létre. Mint a világosságot, amely az élet szava és arra hív másokat, hogy társai legyenek a teremtésben.

C: Az én erőmet csak annyiban ismerheted meg, mint a sötétben világító fényt. A fényt, amelyet nem győz le a sötét. A belülről világító fényt. A fényadó fényt és az élet szavát. Mint Emmanuel fényét.

A: Akkor hát te vagy a teremtés ereje és fénye?

B: Jól mondom.

A: És te vagy a megváltás ereje és fénye?

C: Helyesen szólsz.

A: Akkor hogy van az, hogy ilyen messzire vagytok most egymástól és csak ilyen óriási távolságból beszélgethettek egymással?

B: A kezdetektől egyetlen hangon beszélünk egymással.

C: Te vagy az, aki elválasztasz egymástól minket elméleteidben, meggyőződéseidben és dualizmusoddal. Elképzeléseidben, értékrendedben, céljaidban és magatartásodban, de mindenekelőtt vallásodban és vallási szokásaidban.

B: Egyek vagyunk, de az egyházban gyakran szétválasztanak bennünket. Aki megváltásra vágyik és ezért Jézus története felé fordul, gyakran hátat fordít a teremtésnek és a teremtés jóságának. Elfelejtik, hogy Jézus volt az, aki által létrejött minden, ami van.

C: Azok pedig, akik a teremtés jóságát akarják ünnepelni, gyakran hátat fordítanak Jézusnak, aki pedig mindenek kezdete és vége. Elfelejtik, hogy az, aki által minden létrejött, ugyanaz, mint aki szenvedett és meghalt, hogy megváltson, megbékítsen, helyreállítson és megújítson.

B: Ugyanannak a teremtésnek hatóereje vagyunk, ugyanaz a Lélek indít minket.

C: És ugyanannak a megváltásnak is.

B: És az ihletnek és teremtőerőnek is ugyanazon forrásai.

C: Vizsgáljátok meg szíveteket és meglátjátok.

B: Nyissátok meg szíveteket és elméteket és hagyjátok, hogy ugyanaz a Lélek szóljon hozzátok, aki ott volt Jézusban és a teremtés hajnalán. Rengeteg tanulni- és felfedezni-valótok van még.

C: Megismered majd az igazság minden szépségét és kimeríthetlenségét, saját alkotóerőd közelségében.

B: Meglátod majd, hogy minden dolog ereje és fénye Isten dicsőségében fürdik, aki teremtő, megváltó és ihlető.

C: És talán majd észreveszed ezt a fényt és erőt, bármit is látsz, bármit teszel.

B: És talán megérted majd, mekkora felelősséged van azért, amit látsz és amit teszel.

C: Ha így nézel és így teszel, közelebb kerülsz a mindenség forrásának és céljának megértéséhez.

B: És a dolgokat majd a neked és mindennek adott világosságban és erőben látod és teszed majd.

C: Talán többé már nem szétválva látsz majd meg bennünket.

B: Talán mindent másképp látsz majd.

V. Zsoltár

a 24. Zsoltár alapján

Liturgus: "Az Úré a föld és ami betölti, a földkerekség és a rajta lakók.

Mert ő vetette meg alapját a tengereken, ő rögzítette a folyókon."

Uram, világod veszélyben van. Ellenséged gazdasági érdekek és kételkedők mögé rejtőzik,

arra várva, hogy raboljon és fosztogasson földeden.

Hozzád kiáltunk, Urunk, őrizd meg teremtésed,

védd meg kezeid alkotását!

Óvd meg nemzedékünket a fosszilis energiahordozóktól való kóros függéstől.

Tégy szabaddá a káros energia iránti mérhetetlen vágytól,

tisztítsd meg szívünket a "mindig többet" sarától.

Vezesd ki lelkünket a anyagi világ fogságából

és a vágyból, hogy mindig többet és többet vegyünk el szent és véges világo**gd**ból.

Ajándékozz meg azoknak az áldásoknak a megérzésével, amelyek akkor vár-
nak ránk,

ha elfordulunk a gazdaság istenítésétől és a bölcsesség és igazság felé
fordítjuk arcunkat.

Hadd lássa meg az emberiség az igazi boldogságot,

amelyet te készítettél a Földön,

de ellenséged elhazudja azt.

Mutasd meg, hogy a méltóbb és egyszerűbb életforma nyomában

fakad fel dicsőséged fénye.

Királyi dicsőséged ragyogja be országodat!

"Emeljétek föl fejeteket, ti kapuk,

emelkedjétek föl, ti ősi ajtók,

hogy bemehessen a dicső király!

Ki az a dicső király?

Az erős és hatalmas Úr, az Úr, aki hatalmas a harcban."

VI. Úrvacsora

Az úrvacsora bevezetése

Liturgus: Hatalmas Teremtő Isten

cipó és kenyér Sütője

a kupa bor Készítője

az ünnepi asztal Terítője

jöjj kis asztalunkhoz

készíts nekünk most ételt.

Földből sarjadt gabonával

Szőlőszemmel a tőkéről

öreggel és fiatallal

a hatalmas, vad teremtésben

jöjj, költsd el ételed velünk.

És nyisd meg szemünket,

hogy meglássuk, mennyire szereted

teremtményeidet.

Hadd lássuk meg jelenléted

Jézusban

az ég madaraiban

és a világnak rendezett ünnepben

a mezők liliomaiban
és minden ember kenyérében
a remény szivárvány-ívében
és az új ígélet borában

a vadon vándorlásban
és asztalhoz vezető úton
a tisztító vízben
és a hit közösségében
a bűnösöket rejtő fáknban
és az értük rendezett lakomában
a kiáltó kövekben
és a dicsőítő hangokban
a földbe hullt gabonaszemben
és a megtört kenyérben
az elvetett magban
és a megosztott borban
az éneklő cédrusban
és a megélt hitben
az elhengerített kőben
és a megszabadító igazságban.

Földből sarjadt gabonával
Szőlőszemmel a tőkéről
öreggel és fiatallal
a hatalmas, vad teremtésben
jőjj, köljtsd el ételed velünk.
Így legyen. Ámen.

IKor 11,23-26

Mert én az Úrtól vettem, amit át is adtam néktek, hogy az Úr Jézus azon az éjszakán, amelyen elárultatott, vette a kenyeret, 11,24 és hálát adva megtörte, és ezt mondotta: "Vegyétek, egyétek, ez az én testem, amely tiéreteteket megtöretik, ezt cselekedjétek az én emlékezetemre." 11,25 Hasonlóképpen vette a poharat is, miután vacsoráltak, és ezt mondta: "E pohár amaz új szövetség az én vérem által, ezt cselekedjétek, valamennyiszer isszátok az én emlékezetemre." 11,26 Mert valamennyiszer eszitek e kenyeret, és isszátok e poharat, az Úrnak halálát hirdessétek, amíg eljön.

Úrvacsorai meditáció

Liturgus: A családok asztalhoz ülnek, hogy megosszák egymással mindazt, amit aznap hallottak, átéltek, megtapasztaltak.

Hívlak benneteket, jöjjetek ide körbe ti is, megosztani a napot, meghallgatni egymást a világ dolgairól, beszélgetni a teremtés nagy családjáról és meghallgatni Isten történeteit.

Különleges asztal ez, mert mindenki idefér
különleges asztal, mert anyaga a világ:
a fa és fém ajándékba kapott gabonát és szőlőt hozdoz.
Különleges asztal ez: Jézus van itt.
A Megváltás, újjáteremtés, megszentelés Krisztusa.

Beszéljük el Isten történeteit.

Szent Isten, nincs más Isten rajtad kívül.
Áldjuk az egyetlen Isten nevét.
Szent Isten, nincs más Isten rajtad kívül.
Menny és föld zengi dicsőségéd.

A: Emlékszem a teremtés idejére, a színek és anyagok, a hegyek magasának, völgyek mélységének kiválasztására. Emlékszem, ahogyan Isten beleveste szeretetét mindenbe; minden sarokba és élő mélyedésbe a menny ígéretével. Hálát adunk most mindezért; fényűző fenségéért és legsötétebb titkáért.

B: Emlékszem a vizek kettéválasztására, Mózes kiválasztására, hogy kövesse az Urat a pusztába, a természet ellenük tornyosuló és őket segítő elemekre, az Úr hívásának meghallására, a jövőre, amikor víz fakadt a sziklából és manna várta a népet reggelenként. Hálát adunk most mindezért; a kivonulás, a Vörös-tenger, a tejjel-mézzel folyó föld történetéért.

C: Emlékszem Joel próféta hangjára, ahogy új utakra hívta Izrael népét, hogy békében éljenek a teremtéssel és egymással, törődjenek az özvegyekkel és árvákkal, és hogy tudják, mi vár rájuk, ha továbbra is olyanok maradnak, amilyenek. Hálált adunk most mindezért; hogy hallottunk arról, hogy Isten új életet vár tőlünk, megváltozást és követést.

D: Emlékszem a Keresztelőre, aki a pusztában lakott és új ég – új fölről beszélt. Kiáltva hívta fel a világ figyelmét új életutak választására, aki felis-

merte az igazságot és a teljes életet, aki vizet merített és megszentelte használatát. Hálát adunk most mindezért; hogy olyan világban élhetünk, amelynek megújulása igaz életnek ad helyet.

E: Emlékszem Jézusra, aki asztalt terített, aki asztalokat borított fel a templomban, aki fogta a kenyeret és a bort, megáldotta, megtörte és hozzánk hasonló emberekkel osztotta meg, akiket barátainak nevezett, és arról beszélt nekik, hogy ezekben a történetekben van meg a mennyország kulcsa. Ez a kenyér és bor választásra hív: jöjjetek utánam a szeretet által megújított világba, ahol minden teremtmény örül Istenben. Jöjjetek, egyetek e kenyérből és igyatok a borból és tartozzatok az élet közösségéhez, amely nem engedi tönkre tenni a világot, a szeretet közösségéhez, amely a nehezebbet választja azzal, hogy nem hagyja magára ami rossz, hanem megújuláshoz segíti. Jöjj, kövess! Jöjj egyél és igyál és tudd: előtted megyek.

A szentjegyek kiosztása úgy, hogy a résztvevők a lelkésztől veszik és egymásnak adják tovább.

Hálaadás.

Az imádság alatt felmutathatók a megfelelő színű anyagok, ruhadarabok a helyiségben; minél nagyobbak, annál jobb. Minden szín hálaadó fejezetét más személy mondja. Természetesen amennyiben hálánkat hagyományos imádsággal kívánjuk kifejezni az is megtehető.

Istenünk!

Milyen mesés szín a zöld
a növények hajlatainak
minden árnya
a fű minden éle
minden levél
ravaszán más
egyetlen szín milliárd árnyalat
mint a hűs folyóvíz érintése
vagy a nyári reggel illata.

Kék Istene!

micsoda nagy szín ez a kék
ezer hektárnyi égbolt fölöttünk
mint a hideg tapintás
vagy a hó illata.

És a piros – Istenem!
a szirmok és parti fák színe
a sziklák és föld
a vér és gyümölcs
a bogyó és madár
színe
puha meleg érintés
és az almás sütemény illata.

És Istenem a karamel színe
a csokoládénak,
ametisztnek,
tejkaramellának,
aranynak,
narancsnak,
napnyugtának

és a levélnek
és a partnak
és a földnek
és a gabonaszemnek
és a bőrén
illata és érzete az életnek.

A bíbor, Uram
ritka
királyi
megszentelt
különleges
mély
áramló
ősi templomok illata
a szeretet tapintása.

Liturgus: Végtelen fantáziád van, Isten,
milyen mesés a ruhád
milyen meleg az illatod
milyen színes a nevetésed
milyen csodálatos a világod.

M: Köszönöm.

VII. Áldás

Liturgus: Menj és válaszd a kenyeret és bort naponként
Menj és válaszd őket, hogy megújuljon a Föld
Menj és válaszd, hogy igazságos élet legyen a földön
Menj és válaszd őket, mert Jézust találsz bennük.

VIII. Doxológia

M: Dicsőség neked teremtő, megváltó és megtartó Úr: Atya, Fiú, Szentlélek.
Benned ujjong a menny és boldog a Föld,
velük együtt éneklünk hozzád
egy Isten most és mindörökké. Ámen

Imádság az éghajlatváltozás tudatában

Jézus Krisztus,
aki megkísértettél a pusztában,
hogy a követ kenyérré változtasd:
mutasd meg nekünk, hogy amikor kényelmünk érdekében
megváltoztatjuk az időt:
 az éjjelt nappalra az életmód miatt,
 a türelmet iramra az utazás miatt
 a telet nyárra az étkezés miatt
Isten naptárát, amely
 a madárfiókat a hernyóhoz,
 a méhet a nektárhoz,
 az esőt a gazdához
vezeti,
olyanná alakítjuk át, amely
téged a kereszthez vezet.

Add kegyelmed a legapróbb tetteinkhez,
 hogy legyen erőnk
 a teremtés gyönyörű összetettségében
 lélegző életet választani,
 és ezzel halált legyőző húsvéti szereteted
 gyermekeivé válni. Ámen

Ajánlott honlapok

egyházak honlapjai:

www.meot.hu

ararat.lutheran.hu

www.terentesvedelem.hu

www.webofcreation.org

www.ecen.org

www.christian-ecology.org.uk

www.ekir.de/umwelt

www.ekd.de/agu

www.ofm-jpic.org

www.goarch.org/en/ourfaith/environment

www.coejl.org/index.php

civil szervezetek honlapjai:

Védegylet: www.vedegylet.hu

Ökoszolgalat: www.okoszolgalat.hu

Hulladék Munkaszövetség: www.humusz.hu,

www.kukabugar.hu

Zöld iránytű a neten: www.greenfo.hu

Tudatos Vásárlók Egyesülete: www.tve.hu

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület:

www.mme.hu

Magyar Természetvédők Szövetsége: www.mtvsh.hu

Környezeti Tanácsadó Irodák Hálózata: www.kothalo.hu

E-misszió Természet- és Környezetvédelmi Egyesület:

www.e-misszio.hu

Klímaémbresztő: www.klimaebreszto.net

Fenntartható portál: www.fenntarthato.hu

Bocs Alapítvány: www.bocs.hu

Biokosár magazin: www.biokosar.com

Örökkévaló Isten!

Köszönjük a teremttség szépségét,
A titkot, mely minden ismeretet felülmúl.

Örökkévaló Isten!

Köszönjük a földet, a vizet, a napot és a szelet,
Minden teremtményt és embert, nemzetet és kultúrát.
Taníts minket – akik itt együtt vagyunk – bevallani,
Hogy erőszakot követünk el az élet ajándékával szemben.

Adj erőt, amikor láthatóvá akarjuk tenni, hogy

A föld és minden, ami rajta van,

Hozzád tartozik.

Vezess minket, amikor megemlékezünk szövetségedről,

És e szerint akarunk élni. Ámen.*

*A 2009-es füzet hátsó borítójáról